

.....

Jaarverslag

Goois Natuurreservaat

2016



Inhoudsopgave

Colofon

Jaarverslag Nummer 84
Verslagjaar 2016

Kenmerk

17-9120-01.01.54

Uitgave

Stichting Gooisch Natuurreservaat

Bezoekadres

Nieuwe Meentweg 2
1217 DZ HILVERSUM

Postadres

Postbus 1001
1200 BA Hilversum

Telefoon

035 – 621 45 98

E-mail

gooisnatuurreservaat@gnr.nl

Internet

www.gnr.nl

Facebook

facebook.com/gooisnatuurreservaat

Twitter

GooisNatuurreservaat/@modigooi

Redactie

WerkOpZolder | Anton Kos

Eindredactie

Edwin van Oevelen | Goois Natuurreservaat

Opmaak

RR00K strategie x ontwerp

Afbeelding voorzijde

Arie van den Hout.

Afbeelding achterzijde en p. 38

Nationaal Archief – NL-HaNA.4.VTH.2580.



De Nationale Postcode Loterij is partner
van het Goois Natuurreservaat



1 De Boomplantdag van 1946, georganiseerd door het GNR. Sindsdien een traditie in het Gooi en Nederland, nu Boomfeestdag gebeten. Foto: Jacques Stevens / Gooienvechthistorisch.nl.

Woord vooraf	4
Inleiding	6
Natuurbeheer	8
Interview Ben Blessing	14
Recreatie	16
Overzichtskaart terreinen	21
Communicatie, Educatie en Voorlichting	22
Nationale Postcode Loterij	26
Vrijwilligers	28
Interview Jaap Vlaanderen	32
Bestuur en bestuursondersteuning	34
Gebiedsontwikkeling	38
Gebouwen en terreinen	42
Bedrijfsvoering / Financiën	44
Risicoparagraaf	48
Financiën / Ontwikkeling participantenbijdrage	52

Woord vooraf

In 2016 is door het bestuur en de werkorganisatie hard gewerkt om de noodzakelijk geachte versterking en verbeteringen - zoals geschetst in het *Transitieplan* (oktober 2015) - verder voor te bereiden of al in gang te zetten. In het genoemde plan worden vier lijnen uitgezet: (1) modernisering van het bestuur, (2) versterking regionale identiteit, (3) versterking van de organisatie en (4) versterking van financiële situatie. Als onafhankelijk interim-voorzitter ben ik aan de slag gegaan met de uitwerking van het Transitieplan. Het uitwerkingsprogramma bestond uit dertien projecten, waaronder het opstellen van een beleidsplan en de keuze voor een nieuw bestuursmodel.

2 Karen Heerschop.
Foto: Ton Kasternans
fotografie.

In 2016 vond een historische verandering van het bestuursmodel plaats. In plaats van een Algemeen en een Dagelijks bestuur is gekozen voor één en een veel kleiner bestuur. Dit voorwaardenscheppende bestuur, bestaande uit 1 vertegenwoordiger per participant, kreeg per 1 april 2017 een nieuwe onafhankelijke voorzitter. Daarnaast zullen twee deskundigen-bestuurders worden aangetrokken voor financiën en juridische zaken. Het management wordt daarmee meer eindverantwoordelijk voor de beleidsontwikkeling en -uitvoering. Samen met de verandering van het bestuursmodel is ook gekozen om tot een jaarlijks te actualiseren beleidsplan te komen. In het beleidsplan wordt toegelicht wat de organisatie in het komende jaar denkt te realiseren, met als doel beter en sneller te kunnen (bij)sturen en monitoren. Het beheerplan geldt voor een periode van tien jaar en is daardoor minder

geschikt voor anticipatie. In maart 2017 lag het beleidsplan ter besluitvorming bij het bestuur voor en werd het vastgesteld. Een andere belangrijke verandering betrof de overdracht en daarmee de ontsluiting van ons archief. Sinds februari 2016 wordt dat in het Streekarchief Gooi en Vechtstreek bewaard en bewerkt. Een van de grootste voordelen is dat talloze amateur-historici en professionele onderzoekers zich op onze regionale geschiedenis kunnen storten, een geschiedenis die reflecteert op die van de Gooise natuurbescherming en die daarnaast sociaal-maatschappelijke kwesties verduidelijkt, bijvoorbeeld hoe we binnen het Gooi zijn omgegaan met mens, flora, fauna, natuur en landschap.

Het is bij natuurbescherming ook belangrijk om vooruit te kijken. In 2017 bestaan we 85 jaar. Een mijlpaal, want het is vrij bijzonder dat we voor ons plezier van de natuur genieten en naar hazen en herten kijken zonder ze dood te schieten, aldus Dik van der Meulen in zijn boek *Het Bedwongen Bos*. (Nederlanders & hun natuur (Uitgeverij Boom, 2009)). Dat geldt natuurlijk ook voor de flora; tegenwoordig 'maken' we bossen, planten we zeldzame bloemen en struiken als het ware terug én besluiten vliegdennen te kappen om het open karakter van het betreffende heidegebied voor de toekomst te behouden. In 2015 presenteerden we onze verslaggeving nieuwe stijl. De ontvangst was uitstekend. Vooral de aandacht voor de vrijwilligers en de fraaie beelden werden gewaardeerd, net als de layout en omvang. In voorliggend jaarverslag gaan we op dezelfde voet verder; hieronder leest én ziet u meer over onze activiteiten en resultaten over 2016. We wensen u veel leesplezier toe!

Karen Heerschop

Interim-voorzitter Goois Natuurreservaat
01-04-2016 – 01-04-2017



Inleiding

Naast het *Transitieplan* zijn er voor de stichting ook op andere gebieden wezenlijke veranderingen geweest in 2016. Voor natuur en landschap was het verslagjaar een belangrijk jaar in verband met de nieuwe wet- en regelgeving. De voorgestelde wijzigingen zijn voor de Stichting Gooisch Natuurreservaat van groot belang.

3 Een blauwglanzende ijsvogel met prooi. Bij strenge winters heeft deze vogel – ondanks zijn naam – het moeilijk; hij leeft namelijk van visjes die hij van ‘uitkijkposten’ belloert en duikend met de snavel vangt. Foto: Edwin van Oevelen. Locatie: Zanderij Crailoo.

De nieuwe Wet natuurbescherming vervangt vanaf 1 januari 2017 drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet. Doel van de Wet natuurbescherming is drieledig: 1) bescherming van de biodiversiteit in Nederland 2) decentralisatie van verantwoordelijkheden en 3) vereenvoudiging van regels. Zowel voor het beheer van onze terreinen als bij de realisatie van projecten hebben we met deze veranderingen van doen. Een deel van onze terreinen met de beschermingsstatus van beschermd natuurmonument kent dit regime niet langer vanaf 1 januari 2017. De planologische bescherming en de status van behorend tot het Nationaal Natuurnetwerk moeten dan voldoende bescherming kunnen bieden tegen de sterkere maatschappelijke belangen. De stichting wil alert zijn op mogelijke ontwikkelingen ten nadele van onze natuurgebieden. Die ontwikkelingen spelen volop: het zoeken naar nieuwe woongebieden, verbreding van de A27 en A1 door het Gooi, HOV/busbaan en uitbreiding van bedrijfslocaties.

In 2016 is ook een actieve inbreng geleverd in het denken over uitbreiding van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug tot een Nationaal Park Heuvelrug inclusief de Gooi- en Vechtstreek. Het Nationaal Park Heuvelrug participeerde actief in

de nationale wedstrijd voor het Mooiste Natuurgebied van Nederland. Op 27 oktober werd staatssecretaris van Economische Zaken Martijn van Dam ontvangen op de Watertoren Laarderhoogt in Laren met een prachtig vergezicht over het Gooi en de Heuvelrug. Separaat speelt het initiatief van de Stichting Geopark Gooi en Vecht om de regio het predicaat van UNESCO Global Geopark te verschaffen. In 2016 is hiertoe steun verkregen van de regiogemeenten en de provincie Noord-Holland.

Er komt nog een stevige verandering op de stichting af, wat tijd en aandacht vraagt in de voorbereiding tot de invoering van de nieuwe wet- en regelgeving. De Wet ruimtelijke ordening gaat veranderen. Per 2019 zal er sprake zijn van een omgevingsvisie en Omgevingswet. Hiermee wil het kabinet onder meer de verschillende plannen voor ruimtelijke ordening, milieu en natuur beter op elkaar afstemmen. De Gooise gemeenten zullen regionaal en/of afzonderlijk tot nieuwe integrale ruimtelijke plannen komen, waar het GNR bij de bescherming, het beheer en projectrealisatie mee te maken zal krijgen. Het betrekken van bewoners en burgers is een belangrijke doelstelling van de verandering naar een Omgevingswet. Dat betrekken bij projecten is ook voor het GNR een belangrijk nieuw onderdeel van het eerste beleidsplan.

In dit jaarverslag willen we u een goed beeld geven van wat we aan resultaten hebben weten te bereiken in 2016.

1



Natuur *beheer*

Het verslagjaar 2016 was het laatste jaar van het Subsiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL) periode 2011-2016. Voor 2017-2022 is een nieuwe aanvraag ingediend bij de provincie Noord-Holland. Ook afgelopen jaar was de tijdelijk in 'Onderhoud natuurgebieden en recreatievoorzieningen' ondergebrachte subsidie uit het SNL verdeeld over de begrotingsposten Natuurbeheer en Recreatie. Het doel was het nakomen van de beheerinspanningen die samenhangen met de subsidievoorwaarden. Op basis van de regeling zijn in 2016 de hieronder toegelichte werkzaamheden uitgevoerd.

4 *Klapexster.*
Foto: Paul van der Poel.

Bos- en heidebeheer

Het golfpark Spandersbosch in de sportvallei Zanderij Crailo werd in 2006 deels aangelegd in een monotoon Corsicaans dennenbos op de helling van de Zanderij. Er is bij de aanleg van de golfbaan afgesproken dat daar na tien jaar gedund zou gaan worden. In het najaar van 2016 is deze dunning uitgevoerd. De inlandse eiken, beuken, lijsterbes en grove dennen hebben nu meer licht en ruimte om te groeien. Verder zijn er in 2016 voorbereidingen uitgevoerd om in 2017 en 2018 verder te gaan met het omvormen van het naaldbos. In het jonge hellingbos op de natuurbrug Zanderij Crailo hebben de Bussumerheidevrijwilligers om en om jonge bomen omgezaagd, zodat de overige bomen meer licht en ruimte hebben gekregen. We verwachten daarmee op termijn meer diversiteit te bewerkstelligen.

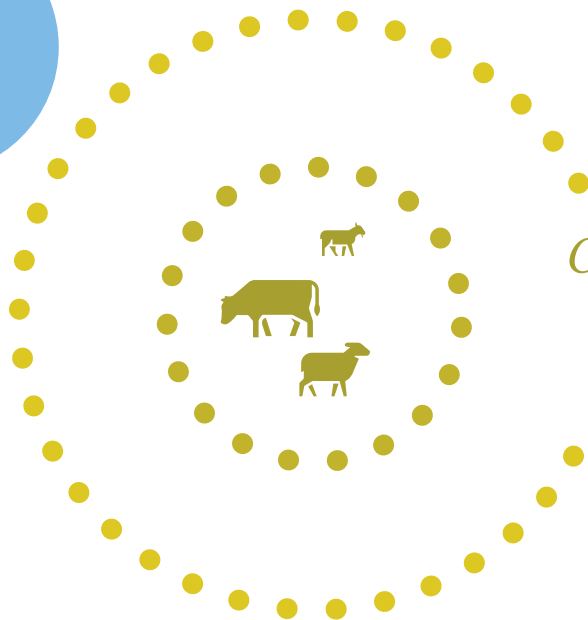
Ons heideareaal beslaat ongeveer achthonderd hectare. Dat is een groot aandeel van het totale beheergebied. Om de heide goed te beheren en daarbij de laatste inzichten op het gebied van heidebeheer toe te passen, is opdracht gegeven tot het

opstellen van een specifiek heidebeheerplan voor tien jaar als uitwerking van het beheerplan Goois Natuurreservaat. De afronding ervan vindt plaats in 2017.

Ook in dit verslagjaar werd veel ongewenste opslag van bomen en struiken op de diverse heideterreinen verwijderd. Dit gebeurt bij grote begroeiingdichtheid met een mobiele kraan en trekker met een zogenoemde dumper. Verschillende vrijwilligersgroepen verwijderden met handgereedschap boompjes op de heide, maar er zijn ook enkele heidegebieden aangewezen, waar 'wandeland bos' kan ontstaan, groepjes bomen die meer dekking kunnen geven voor vogels en zoogdieren. Na enige tijd worden dan de bomen aan een zijde gekapt, waardoor de bomen aan de andere kant de kans krijgen om te groeien; vandaar de naam wandeland bos, want het verschuift gestaag van plek.

Grasland- en akkerbeheer

In 2016 zijn de volgende terreinen in verband met flora en vegetatie door een aannemer gemaaid: Cruysbergen, Laarderwasmeer en de Zanderij Crailo. Leden van de natuurwerkgroep Nardinclant | Landschapsbeheer maaiden opnieuw de kalklandjes naast de natuurbrug. Enkele kleine akkers die langs fietspaden en openbare wegen liggen, hebben we ingezaaid met gewassen die horen bij de Gooise hoge zandgronden, zoals boekweit, spelt, zomergerst, winterrogge, gele mosterd en facelia of bijenbrood. De meeste gewassen werden niet geoogst. De zaden die ze produceren dienden als voeding voor onder meer trekvogels in de winterdag, zoals vink, groenling, kneu en keep. Facelia is ook aantrekkelijk voor honingbijen en hommels. Het stro van de wel geoogste winterrogge werd gebruikt voor de eigen potstal in de Blaricummer Schaapskooi. Een gedeelte van een akker in Huizen werd ter beschikking gesteld aan de Huizer Voedselbank, die er met hulp van vrijwilligers groente op verbouwde.



*Circa 1483 van de 2800 hectare
wordt begraasd met runderen,
schapen en landgeiten*

Begrazing

Van de 2800 hectare is circa 1483 hectare ingerasterd en wordt begraasd met runderen en schapen, plaatselijk met landgeiten. Daarnaast vindt begrazing plaats op een oppervlakte van circa driehonderd hectare met de rondtrekkende schaapskudde op de Franse Kampheide, heideverbindingzones, Natuurbrug Zanderij Crailoo en de randzones rondom de ingerasterde begrazingsgebieden. Van januari tot en met maart 2016 zijn in groepen alle runderen ingevangen voor een algehele gezondheidscontrole. Er vond ook een selectie op conditie plaats en waar nodig werden de klauwen bekapt (pedicure-behandeling). Bij een aantal koeien werd bloed afgenomen om steekproefsgewijs te kijken of de mineralenbalans in orde was. En dat was gelukkig het geval.

In februari lammerden de schapen van de Larense kudde, gevolgd door de schapen van de schaapskooi Blaricum in maart. Dat ging door tot Pasen. In totaal zijn er 268 lammeren geboren. Een deel was ter verjonging van de kuddes, een deel werd verkocht aan begrazingsbedrijven. In 2016 heeft het GNR zich gecertificeerd voor de kwaliteitsregeling Gescheperde Schaapskudde in de categorie schapen voor natuur. Er werden vijf Schotse Hooglander kalfjes geboren en zes Charolais kalfjes. Onder andere twee Schotse Hooglanders werden verkocht, tegen negen Charolais stieren en koeien. Zeventien landgeiten keerden terug op Cruysbergen in Bussum-Zuid. Nadat er een landgeit was overleden, werd de kudde gesplitst: acht bleven, acht gingen naar het Laarderwasmeer.



De landgeit is van oorsprong een sober geitenras. De sterke, langharige geit is goed bestand tegen een kouder klimaat, waardoor het dier veel voorkwam in de noordelijke Europese landen. Bij het GNR is er eerder goede ervaring mee opgedaan voor specifieke begrazingsopgaven.

De schaapskudde op de heide, in het gareel gehouden door de herdersbond. Foto: Marc Baars.

Hun voornaamste doel is om opkomende boompjes te 'schillen' om zo verbossing tegen te gaan. Van belang was dat onze kuddes runderen en schapen opnieuw veel belangstelling kregen van de bezoekers van onze terreinen.

Faunapassages

Alle faunapassages onder verschillende wegen werden in maart schoongemaakt. De vrijwilligers van de Natuurwerkgroep De Oude Loods uit Huizen hebben alle faunapassages in het noordelijk deel van het Gooi ontdaan van blad en ongewenste begroeiing.

Archeologische elementen GNR

De archeologische Rijksmonumenten in het Gooi zijn ook in 2016 onderhouden met behulp van de BRIM-subsidie (BRIM staat voor Besluit Rijkssubsidiering Instandhouding Monumenten). Specifieke locaties die onder handen werden genomen zijn de banscheiding op de Wester- en Bussummerheide, de grafheuvels in Bikbergen en die op de Zuiderheide, Hoorneboegse heide en de Westerheide, maar ook de schapenkampjes op de Wester- en Zuiderheide.

Natuurbrug Laarderhoogt ontvangt Projectpluim Rijkswaterstaat

De Natuurbrug Laarderhoogt - de natuurverbinding tussen het noordelijke en zuidelijke deel van het Gooi - heeft de Projectpluim 2016 in de wacht gesleept. Dit heuglijke nieuws werd bekendgemaakt tijdens de VAG-dag van Rijkswaterstaat op



5 De Schaapskooi in Blaricum was in het verslagjaar dikwijls de locatie voor activiteiten en bijeenkomsten voor jong en oud.

16 november 2016. De zevenhonderd meter lange natuurbrug bestaat uit twee ecoducten over de A1 en de Naarderstraat te Laren en zorgt ervoor dat dieren en mensen veilig deze intensief gebruikte wegen kunnen oversteken. Met dit project heeft Rijkswaterstaat samen met de provincie Noord-Holland, het GNR en de gemeenten Laren en Blaricum een mooie verbinding voor dieren gebouwd en tegelijkertijd het recreatiegebied van mensen vergroot. Deze bijdrage aan de kwaliteit van de leefomgeving is voor Rijkswaterstaat erg belangrijk. Het gaat niet alleen om het bouwen van wegen en vaarwegen, maar ook om de realisatie van groene infrastructuur, zodat gebieden die door wegen of waterwegen van elkaar gescheiden zijn, weer met elkaar verbonden worden.

Water Landgoed De Beek van bladeren ontdaan

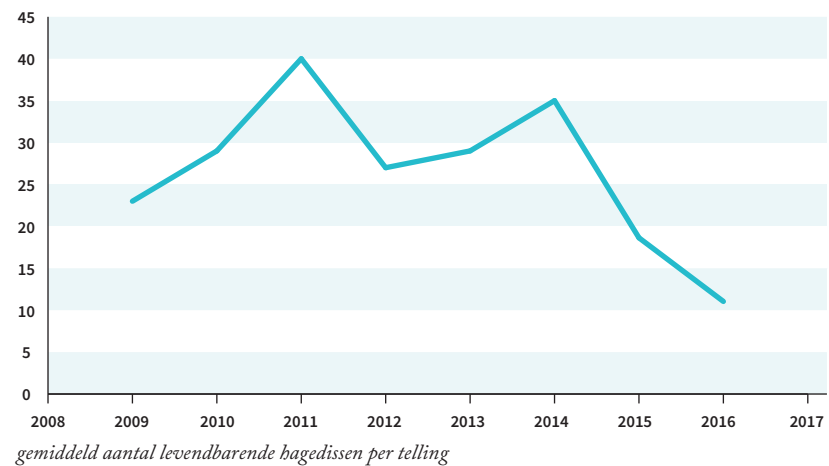
In september 2016 begon het baggeren van de waterpartij in Landgoed De Beek en rondom het Reigerseiland. In opdracht van het GNR ontdeed een aannemer het water van het overvloedig aanwezige blad. De bladeren werden door een baggerzuiger opgezogen en op het weiland van Landgoed De Beek

gespoten in een speciaal hiervoor gemaakt depot. Daar werd het water van het blad gescheiden; het water zakte in de grond en de bladeren bleven achter in het depot. We lieten ze een aantal maanden liggen en zodra ze voldoende waren opgedroogd, werden ze op het weiland gemengd met de bovenlaag tot natuurlijke bemesting. Het depot wordt daarna verwijderd.

Klapekster op de Tafelbergheide

Sinds vier winters is zij er weer: de klapekster. De vogel heeft een winterterritorium op de noordelijke heidevelden. Kerngebied is de Tafelbergheide, waar ze ook de nacht doorbrengt. Hier vindt ze haar voedsel, hoewel de vogel steeds vaker hinder ondervindt van de toenemende recreatiedruk.¹ Te oordelen naar de vele braakballen met botjes en kaakjes waren er ook veel muizen en spitsmuizen aanwezig. De vrouwelijke torenvalk was deze winter een regelrechte voedselconcurrent voor de klapekster. In een geval vingen klapekster en torenvalk vrijwel tegelijkertijd een levendbarende hagedis. Door deze interactie bracht de klapekster de nacht vaak door in een andere slaapboom op de Tafelbergheide.

1 De klapekster is dol op driehoornmestkevers; die zijn vooral actief van eind september tot in april. Ook wakkere levendbarende hagedissen zijn niet veilig voor deze vogel. De klapekster spiest de hagedissen op een doorn of een scherpe tak en wat ze niet direct opeet, bewaart ze in een struik of boom.



Levendbarende hagedissen op de Tafelbergheide

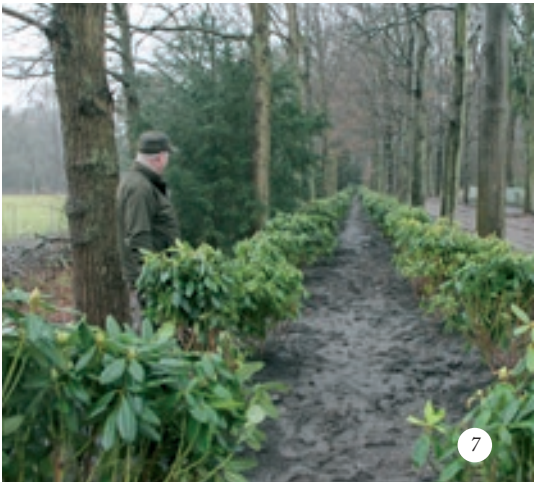
Evenals op de Blaricummerheide, Noorderheide en Vliegheide worden sinds 2009 jaarlijks reptielen geteld. Het gaat met name om de levendbarende hagedis. De Tafelbergheide was tot 2016 altijd de heide met de hoogste aantallen. Doordat vooral de Tafelbergheide zwaar getroffen is door de uitbraken van het heidehaantje en er daarna op grote oppervlakten gemaaid is, liep het bestand aanzienlijk terug; de jaren 2015 en 2016 gaven de laagste aantallen te zien.

Gelukkig is de verjonging van de struikhei intussen goed op gang gekomen en zullen de tellingen hopelijk weer een stijgende lijn te zien geven.

Wateren

Poelenbeheer

De poelen op de Natuurbrug Zanderij Crailoo werden voor de helft opgeschoond.



6 Op 28 augustus kreeg het Golfpark Spandersbosch het GEO-certificaat uitgereikt door de Golf Environment Organisation, een wereldwijd milieukeurmerk voor natuurvriendelijk beheer. Het GNR feliciteerde Golfpark Spandersbosch met dit behaalde resultaat door de onthulling van een fraai informatiepaneel over de natuurwaarden van het golfpark. Foto: Jaap Vlaanderen.

7 Bij het landgoed Oud-Bussem werden rododendrons geplant om opnieuw de uitstraling van een landgoed te krijgen. Foto: Jaap Vlaanderen.

8 Natuurbrug Laarderhoogt kwam tot stand dankzij een samenwerking tussen Rijkswaterstaat, de provincie Noord-Holland, het GNR en de gemeenten Laren en Blaricum. Het project maakt deel uit van het landelijke Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO), waarin natuurgebieden weer met elkaar worden verbonden. Foto: Johan Smeekes.

Bijzondere bodemvondst op het Landgoed Monnikenberg; enkele voormalige veenputten

Projecten Natuurbeheer

De projectgebieden komen overeen met bijlage 8 van het Beheervisie en beheerplan 2010-2019 (zie www.gnr.nl). Financiële dekking was er door subsidies, sponsoropbrengsten en een deel van de financiële bijdrage van de Nationale Postcode Loterij.

DE GROENE SCHAKEL

De provincie Noord-Holland wil hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) in het Gooi realiseren in de vorm van een vrije busbaan tussen Hilversum en Huizen. De busbaan zal de natuurgebieden Anna's Hoeve en Monnikenberg van de stichting de realisatie van HOV, mits deze goed zou worden ingepast en er compensatie plaats zou vinden voor aantastingen van de natuur. Daarnaast spelen diverse andere zaken zoals de verlegging van de Weg over Anna's Hoeve en de realisatie van een natuurbrug tussen Monnikenberg en Anna's Hoeve. Om bij al deze ontwikkelingen de goede balans voor natuur en recreatie te verkrijgen stelden de provincie Noord-Holland, de gemeenten Hilversum en Laren en het GNR in 2014 een inrichtingsvisie Anna's Hoeve op. In 2015 werd in aanvulling hierop door GNR het Natuur- en Landschapsplan Monnikenberg opgesteld. Deze visies beschrijven tezamen de benodigde inpassing van de HOV en alle andere natuur- en recreatiemaatregelen die nodig zijn om De Groene Schakel goed te laten functioneren. In 2016 werden over de realisatie van deze maatregelen afspraken gemaakt tussen de provincie Noord-Holland, gemeenten Hilversum en Laren en het GNR. Onderwerpen waren de financiering, aanleg en het beheer van onder meer de verlegging van de Weg over Anna's Hoeve, de Natuurbrug Anna's Hoeve, afschermende grondwallen, schermen, faunatunnels, rasters en natuur- en recreatiemaatregelen. Ook werden afspraken gemaakt over ruiling van grondeigendom. Het GNR zal grond beschikbaar stellen voor de aanleg van infrastructuur en ontvangt hiervoor grond voor natuur terug. Per saldo zal hierdoor de oppervlakte natuur toenemen. Een dreigende onteigening van grond ten behoeve van de HOV door de provincie Noord-Holland werd hierdoor afgewend.

LANDGOED MONNIKENBERG

De grondruil op Landgoed Monnikenberg werd afgerond. Het GNR stond circa een hectare af en ontving hiervoor circa vier

hectare terug. In het verslagjaar werd een bijzondere bodemvondst op het landgoed gedaan: enkele voormalige veenputten. Een veenput was een primitieve en kleinschalige manier van veenwinning door individuele boeren. Een boer graaft een kuil, komt stuifzand tegen, legt dat opzij en boort daarna de veenlaag aan. Die wordt in brokken naast de kuil gedroogd en gestookt als turf. De ontdekking leerde ons iets nieuws over het Gooi. Waarschijnlijk was er vanaf de veertiende eeuw brandstofgebrek, waardoor deze wijze van lokale veenwinning werd gebezigd.

VERBREIDING A27

Rijkswaterstaat zal in 2017 en 2018 de rijksweg A27 verbreden. In 2016 werd met Rijkswaterstaat gesproken over natuurmaatregelen onder meer de realisatie van de faunatunnel Monnikenberg onder de A27 en plaatsing van wildkerende rasters langs de gehele rijksweg. Op 22 december werden hiervoor tussen Rijkswaterstaat, de gemeente Hilversum en het GNR de noodzakelijke overeenkomsten getekend.

WERKZAAMHEDEN ZONNEHEIDE

Van december 2015 tot en met maart 2016 werden op de Zonneheide tussen Hilversum en Loosdrecht werkzaamheden uitgevoerd om het stuifzand en de schrale graslanden te behouden en de natuurlijke variatie in dit natuurgebied te versterken. De Amerikaanse Vogelkers werd in het hele gebied verwijderd. In het zuidelijke deel werden eiken gekapt en de hoogste bomen getopt. Om de Noodweg van het verkeer af te scherpen, hebben we daarlangs verschillende boom- en struiksoorten geplant. En om de heidevegetatie te verbeteren werd er geplagd, net als in het noordwestelijke deel, met als doel daar zandige heidevegetatie te ontwikkelen. In het oostelijk deel werd het bos zodanig gedund dat de vitaliteit van deze bosstrook toenam. Het kappen van een deel van de bomen op verzoek van de gemeente Hilversum had als doel de verbetering van de veiligheid voor het vliegverkeer van vliegveld Hilversum.

INTERVIEW

Ben Blessing

Nadat de geboren Bussummer Ben Blessing zijn opleiding aan de middelbare Bosbouwschool had afgerond, trad hij in dienst van Staatsbosbeheer: ‘Ik maakte een rondje door Nederland, van Zuid-Limburg naar Drenthe naar Friesland. Zo raakte ik op de hoogte van alle soorten landschappen’. In de hete zomer van 1976 zag Ben een advertentie voor een boswachterschap bij het GNR. Hij reageerde. Het begin van een tot nu toe veertigjarige carrière in de Gooise natuurbescherming.

Je bent veertig jaar in dienst, dus in 1977 begonnen?

‘Dat klopt. Ik was weliswaar al in beeld, maar ze kozen eerst voor een ander. Mijn gesprek met de toenmalige rentmeester in die mooie villa aan de Koninginneweg 7 verliep prima. Ik kwam uit het Gooi, kende de terreinen goed en ik werkte bij Staatsbosbeheer. Maar ik was te jong, net twintig. In februari 1977 belde de rentmeester; of ik nog belangstelling had. Ik hoefde niet lang na te denken en vroeg: “Wanneer kan ik beginnen?”’

Wat deed je bij Staatsbosbeheer?

‘Ik was nog in opleiding. Staatsbosbeheer was een behoorlijke feodale dienst. De selectie vond al plaats op de Bosbouwschool; de besten gingen naar Staatsbosbeheer, de rest naar Natuurmonumenten of de Heidemaatschappij. De bedoeling was dat je in verschillende provincies of regio's ging werken. Ik kwam in Friesland terecht. Maar ik had daar last van het cultuurverschil. Ze noemden me al snel ‘Blessema’. Ik verbleef in hotel Tjaarda, voor vijftientig gulden per week.¹ Maar dan moest ik wel meehelpen op feesten en partijen en hand-en-spandiensten verrichten’.

Toen keerde je terug naar het Gooi. Hoe zag het GNR er in 1977 uit?

‘Ik kwam van het goed georganiseerde Staatsbosbeheer en zette eigenlijk een stapje terug in de tijd. Het GNR voerde een

toen al achterhaalde manier van natuurbeheer. Het werkte grotendeels als een bosboer; bomen vellen, verkopen en nieuwe aanplanten. Recreatie werd echter steeds belangrijker’.

Er zijn vast meer verschillen te noemen.

‘We hadden toen een andere kijk op fauna- en florabeheer. De boeren klaagden over konijnen en duiven en het pikken van maïskolven. Wij jaagden nog, we stonden gewoon aan de Larenseweg te “paffen”. Op gaaien, kraaien en eksters. Dat is nu bijna niet voor te stellen. Maar de wereld om ons heen veranderde snel. We bouwden de relatie met de boeren weer op en stonden midden in de maatschappij. Eigenlijk zochten we nieuwe grenzen op en creëerden meer balans tussen beheer en recreatie’.

Wat was er aan de hand met die boeren?

‘De Huizer boeren waren echt anders dan die in Laren of Blaricum. Bijvoorbeeld qua ontvangst. In Laren en Blaricum werd je warm ontvangen, bakkie koffie, praatje. In Huizen kreeg je nog voordat je op het erf kwam al klachten: over een boom op de akker. Over konijnen, schiet ze even af. Over overhangende takken. Die verschillende mentaliteiten moet je aanvoelen, je moet ermee om kunnen gaan’.



¹ Hotel Tjaarda in Oranjewoud ligt nabij het gelijknamige Koninklijke bos ten oosten van Heerenveen.



9 Ben Blessing (m) luistert aandachtig naar gepensioneerd biochemicus Paul van der Poel (r) en journalist van de Gooi- en Eemlander Henk van Maanen (l). Het gesprek op de Naarder Eng ging over akkerbeheer en het al dan niet bevorderen van de komst van akkervogels door het zaaïen van besdragende akker- gewassen. Het GNR pleitte voor een open landschap. Foto: Jaap Vlaanderen.

Die boeren waren ook erfgooiers.

‘Dat hadden ze gemeen inderdaad. Kijk, erfgooiers hadden aan ambtenarij en regels een enorme hekel. Daar hield ik rekening mee. Ik kwam de boeren niet overdreven tegemoet, maar luisterde goed en vertelde ze vervolgens wat wel en niet kon’.

Toen kwamen de grote grazers.

‘We zagen in dat natuurbeschermend Nederland een andere ontwikkeling doormaakte. Het moest kleinschaliger, ecologisch en biologisch. De discussie spitste zich toe op begrazing in natuurterreinen en of die als beschermd natuurmonument gekwalificeerd zouden kunnen worden. Dan kreeg je subsidie en was het beheer goedkoper, zeker door de grote grazers’.

Welke gevolgen had dit voor recreatie?

‘We hadden twee campings. Eentje op de Franse Kamp, dat was een dorpje op zich. De andere camping, de Heidebloem, telde vijftienhonderd standplaatsen. De campinggasten kwamen bijna allemaal uit Amsterdam en de hoofdstad zit bij ons in het bestuur, is participant, en wilde graag dat zijn inwoners voor weinig geld in het Gooi konden recreëren. Toch hebben we de campings verkleind en zijn we een slimmer en meer ecologisch natuurbeheer gestart. Voor mij had het ook gevolgen: ik werd in 1988 opzichter’.

Wat doet een opzichter?

‘Dat wil je niet weten. De terreinen waren weliswaar kleiner in omvang, zo’n zeventienhonderd à achttienhonderd hectare, maar allemaal met een open einde en veel achterstallig onderhoud. We saneerden weliswaar, maar bouwden ook op door het areaal te vergroten. In die tijd hadden we een verouderd werknemersapparaat en in de vestiging Huizen waren geen- eens voorzieningen als toiletten. Er was één trekker voor tien man! Maar we zijn begonnen en verbeterden het beheer door onder andere hekken en slagbomen te plaatsen’.

Wat voor effect had dat op bijvoorbeeld de heidevelden?

‘Begin jaren 1990 was er veel geld voor de renovatie van de heidevelden. De Hoorneboegse heide en Zuiderheide waren bijna dichtgegroeid. Die hebben we flink ontbost en je zag ze gaandeweg opknappen. Veel recreanten waren er blij mee.

Die zien je aan het werk. Kritiek kwam er vooral van buiten het Gooi’.

Hoe luidde die kritiek?

‘Het ging bijvoorbeeld over het afbranden van heide. Dat moest stoppen vanwege de biodiversiteit of bescherming van diersoorten. Maar heide afbranden gebeurde al eeuwen en de diversiteit bleef intact. Na het branden waren er ringslangen, patrijzen, fazanten, boompiepers, bergeenden, nachtzwaluwen, zandhagedissen. Diverse van deze soorten zijn verdwenen. Net als de korhoenders. Die foerageerden op de meenten of de engen. Maar door de schaalvergroting en eenzijdige akkerflora als maïs, laten veel dieren zich hier niet meer zien’.

Hoe zie jij de toekomst van het GNR?

‘Ik denk – en dat vind ik jammer en onwenselijk – dat we uiteindelijk toch opgaan in een groter geheel. Het op eigen benen staan is heel wat waard, maar of het ook haalbaar is of blijft, dat wordt lastig. Door de wijze waarop wij de Gooise natuur beheerd en behouden hebben, is er ook een eigen identiteit ontstaan, vergelijkbaar met de eigenheid van de erfgooiers. Maar die zijn ook verdwenen, dus dat is geen garantie. Andere gevaren zijn versnippering en te grote recreatiestromen’.

Zie je ergens nog het oude Gooi dan wel GNR terug?

‘[Denkt even na] Als ik zie hoe de Naarder Eng nu belopen wordt, dat is onvergelijkbaar met pakweg dertig jaar geleden. Er staat boekweit op, dat plant ik zelf. Ik gebruik ruige mest en de inheemse boekweit, niet de Turkse. Elders plant ik oude roggesoorten. Economisch gezien heeft het geen waarde, maar we krijgen wel het oude beeld terug. De boeren hebben generaties op generaties dit landschap gevormd en doorgegeven, dat moeten we grotendeels zo houden’.

Zijn er nog werkzame Gooise boeren?

‘Drie. We hadden er een tijdje terug nog twintig. Drie! Ze hielden er stuk voor stuk mee op en hun gronden hebben we bij de blijvende boeren ondergebracht. Ik ging altijd bij ze langs met de pachtcontracten. Ik nam ze mee in zo een L-vormig plastic doorzichtig hoesje. Een boer uit Huizen zette daar zo zijn handtekening op en zei: “Wat is dat papier glad tegenwoordig!”

2



Recreatie

De natuurgebieden van het GNR hebben een zeer belangrijke nevenfunctie: recreatie. Iedere dag genieten talloze bezoekers in onze terreinen van natuur en landschap. Wandelen, fietsen, paardrijden en sporten, het kan allemaal, maar binnen de kaders die het GNR heeft gesteld.

10 In het GNR-gebied is er alle ruimte om paard te rijden, een veelbeoefende vorm van recreatie. Foto: Bart Siebelink.

Eind 2016 is door GNR samen met Staatsbosbeheer en de overige Noord-Hollandse collega-terreinbeheerders een onderzoek gestart naar de bezoekersaantallen van ruim zestig natuur- en/of recreatiegebieden. De resultaten daarvan zullen begin 2017 worden gepresenteerd. Met dit onderzoek verwachten we meer inzicht te krijgen in de aantallen bezoekers, het type bezoeker en de waardering voor de terreinen. Op basis daarvan kan het beleid eventueel worden aangepast. Hoewel het bijzonder prettig is dat veel mensen van onze natuur genieten, moet er wel oog zijn voor de keerzijde: een hoog bezoekersaantal kan ook leiden tot een hogere beheerinspanning aan routes, parkeervoorzieningen en bewegwijzering, meer afval in het veld en kan leiden tot overlast en hinder tussen de diverse recreatiebezoekersstromen.

Dagrecreatie

Op de dagcamping en recreatieterreinen werden het afgelopen jaar diverse zitbanken en picknicksets vervangen en afvalbakken geplaatst. Ook werd er gemaaid, werden afvalbakken geleegd en vonden de nodige snoeiwerkzaamheden plaats.

Reportage Groen Gezond in het Gooi

In het Gooi is veel groen te vinden waarmee veel inwoners in hun dagelijks leven hun voordeel doen. Verslaggever Joris Kreugel van EenVandaag trok daarom met zijn camera voor de Gezondheidsstudio de regio in en vroeg verschillende mensen naar hun 'groene leefomgeving', zoals onze boswachter John Didden: 'In de natuur kun je lekker afschakelen, het geeft

rust. De natuur is wat hij is, en daar mag je gewoon jezelf zijn'. Zijn advies is dan ook: ga de uitdaging aan, ga naar buiten en zorg dat je gezond blijft in het groen. De reportage *Groen, Gezond in het Gooi* leverde een bijzondere serie verhalen op.

Tweede Gooise Heidelooop

Ruim 260 hardlopers, wandelaars en nordicwalkers stonden op een warme zondag 28 augustus aan de start van de tweede editie van de Gooise Heidelooop. Samen hebben zij 1.250 euro opgebracht. Er waren drie routes uitgezet over de Zuider-, Wester- en Bussummerheide, respectievelijk tweeënhalf, vijf en tien kilometer lang. De sportievelingen genoten volop van de prachtige omgeving. De heidevelden langs de route stonden mooi in bloei en op de Zuiderheide graasde de schaapskudde. De opbrengsten van de Gooise Heidelooop kwamen geheel ten goede aan de renovatie van de Tafelberg, het mooiste uitzichtpunt van het GNR.





Herinrichting Uitkijkpunt Tafelberg

Het GNR werkte in 2016 de plannen voor het opknappen van het uitkijkpunt Tafelberg uit en vroeg vergunningen voor de aanleg bij de gemeenten Huizen en Blaricum aan. Dit uitkijkpunt van zes meter boven het maaiveld ligt deels in Huizen, deels in Blaricum en tweehonderd meter ten noorden van restaurant De Tafelberg.

Het uitkijkpunt Tafelberg vraagt om een grondige opknapbeurt. De trap, de palissade, zitbanken en de oriëntatietafel zijn in slechte staat. De helling van de berg is aan erosie onderhevig en de zichtbaarheid van de berg en het uitzicht is beperkt door overwoekerende planten, struiken en opgaande bomen. Hierdoor is de oriëntatiemogelijkheid en de informatiewaarde sterk afgenomen. Het GNR maakte afgelopen jaar een herstelplan. Op het hoogste punt zal een uit bakstenen gemetseld zit- en speelobject worden aangebracht, met markering van enkele oriëntatiepunten en het hoogste punt van het Gooi. De trap naar de top zal worden verplaatst naar de kant van de open heide. Ook wordt de gemeentegrens tussen Huizen en Blaricum die precies over de Tafelberg loopt zichtbaar gemaakt. In 2017 worden fondsen geworven om de vernieuwing te realiseren.

Speelbos Sijsjesberg

Het Speelbos 't Laer is sinds de opening in 2012 niet meer weg te denken en wordt door het jaar heen veel bezocht door gezinnen en organisaties voor buitenschoolse opvang. Op piekdagen zijn er wel een paar honderd kinderen aanwezig. Het spelen in een overzichtelijk en afgebakend bos is voor ouders de manier om hun kinderen met de natuur in aanraking te laten komen. En daarmee het (weer) buitenspelen te stimuleren. Vanwege de populariteit en betere spreiding in het GNR zijn de plannen voor een tweede speelbos naast de Sijsjesberg in Huizen verder ontwikkeld. De grondoverdracht van de gemeente Huizen naar het GNR vond in 2016 plaats. Daarmee was de weg vrij om het schetsontwerp voor het Speelbos Sijsjesberg in nauw overleg met de gemeente Huizen verder uit te werken.

Toezicht en handhaving

In 2016 waren vier boswachters actief. Zij zijn in eerste instantie gastheer en voorlichter, maar ze zijn tevens aangesteld als Buitengewoon Opsporingsambtenaar (Boa). Zij hebben de bevoegdheid om mensen te bekeuren die zich niet aan de toegangsregels houden of de wet overtreden - denk aan de Flora- en Faunawet, Wet milieubeheer, Natuurbeschermingswet,

11 Hoewel de meeste mensen recreëren op eigen houtje, zijn onze excursies – al dan niet in samenwerking met bijvoorbeeld de provincie Noord-Holland – erg in trek. Foto: Jaap Vlaanderen.



12 In de late zomer verandert het bruingroene struikheiplateau in een roodpaars tapijt van bloemen. De heidevelden trekken veel wandelaars. Recreatie is zeer belangrijk voor ons draagvlak, maar het GNR moet er ook voor zorgen dat recreëren niet ten koste gaat van de natuur. Foto: John Didderen.

13 Start en finish van de Tweede Gooise Heidelooop. Foto: Jaap Vlaanderen.

14 Bij recreërende mensen kan veleens iets misgaan. Vandaar dat het GNR in samenwerking met andere instellingen en hulpdiensten trainingen uitvoert, zoals een Search and Rescue-oefening (SAR) op zaterdag 13 september. Foto: Carolien Kraaijkamp.



Wegenverkeerswet en artikelen uit het wetboek van strafrecht. De Boa's zijn vaak ook hulpverleners bij calamiteiten en ondersteunen hulpdiensten bij ongevallen of vermissingen. Ze zijn EHBO-gecertificeerd en oefenden in 2016 bedrijfshulpverlening op locatie.

Voor hun handhavingstaken werken de Boa's nauw samen met de politie, gemeentelijke Boa's, en collega-natuurbeheerders binnen de politie-eenheid Midden Nederland/ district Gooi en Vechtstreek, en ook met de boswachters in Noord-Holland (convenant samenwerking Toezicht en Handhaving TBO-NH) en op de Utrechtse Heuvelrug. De samenwerking in het kader van dit convenant leverde in 2016 twee samenwerkingsprojecten op. In het voorjaar was er gezamenlijke aandacht voor de verstoring van de natuur door loslopende honden, in het najaar voor de verstoring door mountainbikers in de verschillende natuurgebieden binnen het convenant. Onze Boa's beperkten de praktische samenwerking vooral tot de directe buurorganisaties als Natuurmonumenten (beheereenheid Naardermeer, 's-Gravelandse buitenplaatsen) en Staatsbosbeheer (Gooimeerkust).

Mountainbikers

Mountainbikers die fietsen in de natuur kregen in 2016 extra voorlichting over hoe zij zich het beste kunnen gedragen tijdens het fietsen in de natuur en hoe zij rekening kunnen houden met hun mederecreanten. Het GNR, Landschap Noord-Holland, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, PWN en Recreatie Noord-Holland zorgden voor een richtlijn Handhaving en voorlichting over de gedragsregels. Hoewel de meeste mountainbikers eropuit zijn om te sporten en te ontstressen, hebben incidenten met andere recreantengroepen in combinatie met het grote aantal beoefenaars hun reputatie geen goed gedaan. Daarom werd de Gedragscode MTB ontwikkeld door de Nederlandse Toerfiets-unie (NTFU) en de Koninklijke Nederlandse Wielren Unie (KNWU), in nauw overleg met terreinbeheerders. De code wordt ieder jaar bijgewerkt.

Onderhoud ruiterspaden

Het onderhoud aan de ruiterspaden was in 2016 met name gericht op de ruiterroutes in het bosgebied van de Zuiderheide en op de Hoorneboegse heide.

Al in de achttiende eeuw was de Tafelberg een toeristische trekpleister vanwege het verre uitzicht. Toen kon men nog de Domtoren, de Grote Kerk Naarden en Pampus zien. De berg met een hoogte van +36,4 m NAP is het hoogste punt van het Gooi en komt op oude kaarten voor als Kooltjes- of Tafelberg. Kooltjesberg kan verwijzen naar het stoken van vuur op de berg als baken voor schepen op de Zuiderzee. Op de Tafelberg zijn in de loop der tijd verschillende oriëntatietafels aanwezig geweest.

*Jacob Cats (1741-1799),
Gezicht van de Tafelberg bij Blaricum, 1795.*



Feiten en cijfers Boaregistratiesysteem

700 geregistreerde overtredingen

251 waarschuwingen

129 processen-verbaal/bekeuringen

31 overtredingen Flora- en Faunawet

126 overtredingen Milieuwet, waaronder
aantreffen (hennep-) afval en vuurwerk

20 overtredingen Visserijwet

5 overtredingen vliegverkeer (ongoorloofd gebruik drones
en andersoortige vliegtuigen)



366 OVERTREDINGEN WETBOEK VAN STRAFRECHT

33 x buiten wegen en paden

144 x loslopende hond

45 x paardrijden zonder vergunning GNR

3 x rookt, kookt, vuurtje stookt

20 x vernieling

50 OVERTREDINGEN WEGENVERKEERSWET

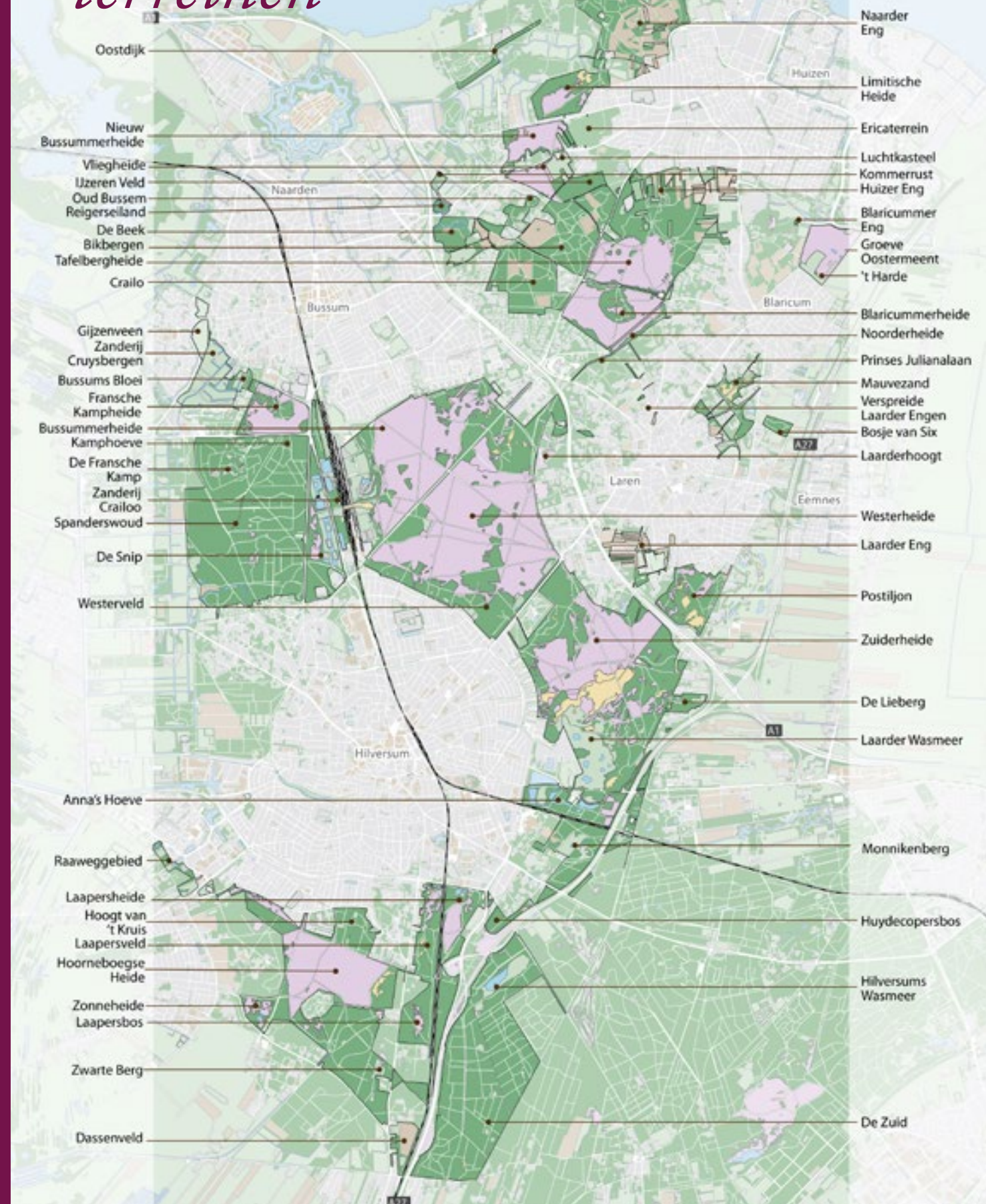
20 x bromfietsen en snorfietsen op
recreatieve fietspaden

5 x vierwielige motorvoertuigen
geslotenverklaring

25 x parkeren voor in- of uitrit of in
parkeerverbodzone



Overzichtskaart terreinen



Communicatie, *Educatie en Voorlichting*

Het GNR geeft op proactieve wijze voorlichting over zijn taken en belangrijkste activiteiten. De communicatie focust zich op verspreiding van kennis en informatie over het gebied, de natuur, het beheer en het creëren van draagvlak voor zo veel mogelijk beheermaatregelen. Tevens geven wij informatie over de recreatiemogelijkheden van de terreinen. Natuurbescherming gaat ook over mensen die vanuit interesse, lokale binding of emotie betekenis willen geven aan hun aanwezigheid in of werkzaamheden voor het GNR in de natuur.

15 Jong geleerd, oud gedaan.
Een jeugdige schaapscheerder krijgt instructie hoe het beste en veiligste een schaap te scheren.

Communicatiemiddelen

Sociale media

Het GNR is actief op social media als Youtube, Twitter en Facebook. Vooral de belangstelling voor de Facebook-pagina groeide door regelmatige posts en interactie naar ruim zeventienduizend volgers, een toename van bijna tweeduizend volgers (van 5316 naar 7053). Een van de manieren om de sociale media interessant en eigentijds te maken was de inzet van korte en informatieve videoreportages. We plaatsten deze zowel op onze website als met regelmaat op externe (nieuws) sites. We hebben ruim duizend volgers op Twitter.

Layar en app

Met de Layar-app kan de camera van een smartphone naar het landschap kijken. De app toont de mobiele website van het GNR met interessante plekken en verhalen. Voor de QR-routes werd de in eerdere jaren verzamelde informatie vertaald in QR-bordjes en een nieuwe route. Gezien het succes van de QR-routes op de Wester- en Bussummerheide en de Tafelbergen Blaricummerheide werden de gegevens voor nieuwe QR-routes op de Hoorneboegse heide en de Naarder eng verzameld. In 2017 zullen de QR-bordjes in het veld worden geplaatst en worden beide langverwachte routes actief.

Website

De website werd in 2016 compleet vernieuwd. De bezoeker treft een overzichtelijker structuur, betere navigatie en kan de site ook op een mobiel of tablet goed bekijken. De website werd goed bezocht, hoewel het aantal bezoekers in 2016 (50.403) minder was dan in het vorig verslagjaar (57.829). Samen bekeken ze 145.552 pagina's, tegen 164.229 in het vorige verslagjaar. De verklaring is een technische; de vervanging van de oude door de nieuwe website zorgde ervoor dat de onderliggende statistiekenmodule ruim drie weken offline was.

Nieuwsbrief begunstigers

De papieren nieuwsbrief verscheen in 2016 twee keer. Daarnaast was er een nieuwe digitale nieuwsbrief die drie keer uitkwam en afhankelijk was van de actualiteit en de hoeveelheid nieuws. Deze digitale nieuwsbrief kreeg ook een nieuw jasje plus een nieuw e-mailsysteem, waardoor we geïnteresseerden nog beter konden voorzien van interessante informatie over het GNR.

Vijfentwintigste Schaapscheerdersfeest

Zaterdag 4 juni was de vijfentwintigste editie van het door ons georganiseerde Gooise schaapscheerdersfeest. Het evenement trok in het verslagjaar meer dan achttienhonderd bezoekers, ruim zeshonderd meer dan in de voorgaande jaren.

Start broedseizoen

Bij de start van het broedseizoen was er speciale aandacht voor de dieren in de Gooise natuur. Die hadden – zoals elk jaar – tot 15 juli extra rust nodig om hun jongen te krijgen en groot te brengen. Daarom vroegen we bezoekers die met hun hond op stap gingen in onze gebieden goed op hun viervoeter te letten. Reeën, konijnen, hazen, hagedissen en met name vogels die hun nest op de grond hebben, zijn immers zeer kwetsbaar voor loslopende honden. Bij dreiging verlaten deze dieren namelijk hun jongen of het nest. Als dat regelmatig gebeurt, is het risico groot dat de jongen verhongeren of de eieren niet



16 Kinderen maken hun pompoenen geschikt als lantaarn voor het Halloween griezelfeest. Foto: Jaap Vlaanderen.

17 Kerstfeest in de Schaapskooi. Foto: Susanne Sterkenburg.

18 Deelnemers aan het wandelevenement De Rode Loper krijgen warme soep. De in het rood geklede wandelaars liepen op 16 april vijf, tien of twintig kilometer door GNR-gebied en zamelden sponsorgeld in voor de Nierstichting, specifiek voor een draagbare kunstnier. Foto: Bart Siebelink.

19 Op zondag 22 mei organiseerde de Gooise Atletiek Club uit Hilversum (GAC) de zogenoemde Klaverblad Voetstappenpad Wandelrally (29 kilometer). De opbrengst van het evenement ging naar het GNR. V.l.n.r. Jaap Vlaanderen (GNR), Frits Vogels (president Lions Hilversum), Kees Tabak (voorzitter loopsportcommissie GAC) en Bea Alma (wandeltrainer GAC). Foto: Wim Kluvers.



20 Bert van der Moolen overhandigt wethouder Cultuur Wimar Jaeger symbolisch een archiefdoos ter gelegenheid van de overdracht van het GNR-archief aan het Streekarchief Gooi en Vechtstreek.

uitkomen. Om verstoring zo veel mogelijk te beperken, gold in verschillende gebieden een aanlijnregeling tijdens het broedseizoen van 15 maart tot 15 juli. De controlerende boswachters hadden voor de oplettende hondenbezitters een presentje op zak, een speciale tekenverwijderaar.

Nacht van de Nacht
In het hele land vonden zaterdagavond 29 oktober activiteiten plaats in het kader van de Nacht van de Nacht, een evenement van de Natuur- en Milieufederaties om aandacht te vragen voor de gevolgen van lichtvervuiling. Ook wij deden mee. Samen met IVN Gooi en Omstreken waren er nachtwandelingen uitgezet in normaal niet toegankelijke natuurgebieden. Er waren zeven spannende nachtwandelingen waaraan door meer dan honderd bezoekers erg enthousiast werd deelgenomen.

Halloween in de Schaapskooi
Zondagmiddag 30 oktober organiseerde het GNR zijn jaarlijkse Halloween griezelfeest in de Schaapskooi op de Blaricummerheide. Van 14.00 tot 16.00 uur was de Schaapskooi geopend en konden kinderen een pompoenlantaarn knutselen, een kleurplaat kleuren, heksenlimonade drinken en pompoensoep eten. Het feest was erg populair. Het werd zo druk dat binnen een uur meer dan tweehonderd pompoenen waren verkocht.

Hondenwandeling
Zaterdagochtend 26 november organiseerde het GNR in samenwerking met Pet Nanny Hilversum voor de eerste keer een educatieve hondenwandeling met een boswachter. In anderhalf uur tijd nam boswachter John Didden een elftal hondenbezitters mee de natuur in. Hij vertelde over de Gooise natuur en Agnes Degen van hondenschool Pet Nanny over hoe je omgaat met je hond in de natuur. Tijdens de wandeling werd theorie afgewisseld met leuke gezamenlijke praktische hondenactiviteiten.

Projecten Communicatie, Educatie en Voorlichting
Overdracht archief GNR aan Streekarchief Gooi en Vechtstreek Hilversum
Op vrijdag 5 februari 2016 vond de overdracht plaats van het archief van het GNR aan het Streekarchief Gooi en Vechtstreek te Hilversum. Wethouder van Cultuur Wimar Jaeger nam het archief officieel in ontvangst van de directeur-rentmeester Bert van der Moolen. Het GNR en het Streekarchief waren zeer verheugd over deze transactie. Toen op 11 november 1932 de Stichting Gooisch Natuurreservaat het licht zag, begon ook de archiefvorming. Beleidsplannen, aankopen en verkopen van grond, jaarverslagen, verslagen van vergaderingen van het algemeen en dagelijks bestuur inclusief de ruzietjes en discussies, het vertrek en aantreden van rentmeesters; het is allemaal terug te vinden in het archief van het GNR dat nu dus bewaard en ontsloten wordt in het Streekarchief.

Het archief is voor de regionale geschiedenis van het Gooi en die van de natuurbescherming van groot belang. Hierbij valt te denken aan de rol van de erfgooiers bij de oprichting van het GNR of hoe de stichting in de loop van haar historie haar bezit heeft weten uit te breiden en te beheren.

De waarde van dit archief is niet alleen te vinden in de voltooid verleden tijd. Het is ook van betekenis in het heden en zelfs in de toekomst. De publieke toegankelijkheid en dus de beschikbaarheid van 'nieuwe' bronnen stellen onderzoekers en geïnteresseerden, beleidsmakers en politici, makelaars en projectontwikkelaars en ontwerpers en architecten veel beter in staat meer kennis over het Gooi te verkrijgen en erachter te komen waarom het Gooi is zoals het is. Of hoe de regio tot stand kwam door de relatie tussen de bewoners en hun (natuurlijke) omgeving, waar het bij het GNR immers ook om draait.

Nationale Postcode Loterij

Zonder de Nationale Postcode Loterij en haar deelnemers zouden wij een groot deel van onze plannen en projecten niet kunnen realiseren. De loterij vindt het belangrijk dat het GNR de waardevolle kenmerken van het Gooise landschap behoudt en beheert en dat veel mensen ervan kunnen genieten.



*21 De financiële ondersteuning van de Nationale Postcode Loterij komt ten goede aan mens en dier. De loterij vindt het van belang dat 'bezoekers elk op hun eigen manier van de terreinen (kunnen) genieten'. Daarbij sluiten we ons van harte aan.
Foto: Jaap Vlaanderen.*

22 Een reekalf in de Groeve Oostermeent, de belangrijke schakel in de oost-westverbinding tussen het Gooi en de polders van Eemland. Foto: Albert van der Linden.

In 2016 ontving het GNR € 900.000 van de Nationale Postcode Loterij. Een deel werd gebruikt voor het omvormen van de grasvelden van Cruysbergen en Gijzenveen tot natuurgebied met voor de wandelaars een mooi voetpad erdoorheen. Ook het vernieuwen van het vrijwilligersverblijf 'De Oude Loods' en het sterk vergroten van onze zichtbaarheid op social media werden mede door de bijdrage van de Loterij mogelijk gemaakt.

De Nationale Postcode Loterij is al sinds 1997 een belangrijke partner van Goois Natuurreservaat. De Loterij helpt ons de natuur in het Gooi te beschermen. Sinds 1997 hebben we al ruim 23 miljoen euro mogen ontvangen. Deze bijdrage is voor GNR bijzonder waardevol. Onze dank gaat dan ook voortdurend uit naar alle leden (deelnemers) van de Loterij die dit uiteindelijk allemaal mogelijk maken.

De Nationale Postcode Loterij is in 1989 opgericht om goede doelen te steunen. Inmiddels spelen tweeënhalf miljoen Nederlanders mee met de loterij. Zij maken maandelijks kans op honderdduizenden prijzen. Tegelijkertijd steunen de deelnemers goede doelen, omdat de helft van de lotprijs bestemd is voor 92 goededoelenorganisaties. Sinds de oprichting van de Postcode Loterij is ruim 4,4 miljard euro aan mens en natuur gegeven. Naast GNR ontvangen bijvoorbeeld UNICEF, het Wereld Natuur Fonds, Amnesty International, Natuurmonumenten, Artsen zonder Grenzen en vele andere organisaties elk jaar steun.

Sinds 2005 is de Postcode Loterij ook actief in het Verenigd Koninkrijk en Zweden, waar de People's Postcode Lottery en de Svenska PostkodLotteriet fondsen werven voor goede doelen. In Nederland werkt de Nationale Postcode Loterij samen met de BankGiro Loterij en de VriendenLoterij binnen de Goede Doelen Loterijen. Novamedia/Postcode Loterijen is de op één na grootste private geldgever aan goede doelen ter wereld.

Alle activiteiten en projecten van de Postcode Loterij zijn ook via [Twitter](#) en [Facebook](#) te volgen.



Vrijwilligers

Dit jaar stond bij de vrijwilligers het vastleggen van de individuele gegevens in de nieuwe database centraal. In deze vrijwilligersapplicatie beheren we nu de gegevens van alle vrijwilligers die actief zijn voor het GNR. Om ervoor te zorgen dat de gegevens up-to-date blijven, gaan de (vrijwillige) coördinatoren van de verschillende vrijwilligersgroepen de gegevens bijhouden. Hierdoor krijgen we een goed beeld van de kenmerken van onze ‘GNR-vrijwilligers’, zoals leeftijdsopbouw, verhouding man-vrouw, het soort vrijwilligerswerk, specialisatie en ervaring van de vrijwilliger en de (gemiddelde) duur dat een vrijwilliger actief is.

23 Vrijwilligers krijgen praktijkles op de Vogelakker bij de Naarder eng. Uitgangspunt is dat natuurbeheer keuzes maken betekent: welke beheermaatregel pas je wanneer toe? Welke boom zaag je om en welke laat je staan, wanneer ga je maaien en hoe doe je dat? Foto: Jaap Vlaanderen.

De applicatie is oorspronkelijk ontwikkeld door Staatsbosbeheer. Naast de database werd verder gewerkt aan het scholen van onze vrijwilligers, zodat ze zelfstandiger hun werkzaamheden kunnen uitvoeren. De cursussen vinden plaats binnen de Groene Academie, een initiatief van de samenwerkende TBO's (terreinbeherende organisaties) in Noord-Holland. Het programma wordt financieel ondersteund door de provincie NH. Enkele voorbeelden van cursussen zijn: basiscursus ecologie, RIE (Risico Inventarisatie en Evaluatie conform de Arbowet), HGA (Hulp Geïsoleerde Arbeid) en Werken met klein handgereedschap.

Vertegenwoordiging in de Klankbordgroep

Door de forse groei van het aantal vrijwilligers was het voor de hand liggend dat zij vertegenwoordigd zouden worden in de Klankbordgroep Gebruikers Natuurterreinen GNR (KBG). De heer Frank Sikking, coördinator van de Natuurwerkgroep Huizen, is in 2016 voor vier jaar door de vrijwilligers afgevaardigd in de KBG.

Leeftijdsopbouw vrijwilligers	
Leeftijdsgroep	Aantal
21-25	1
26-3	5
31-35	11
36-40	5
41-45	6
46-50	16
51-55	22
56-60	43
61-65	48
66-70	87
71-75	37
76-80	16
81-85	7
86-90	2
Totaal	306

Incidentele vrijwilligers(groepen)

Gelukkig hebben ook dit jaar verschillende vrijwilligers(groepen) zich aangemeld om iets te doen voor de Gooise natuur, bijvoorbeeld in het kader van NLdoet en de Nationale Natuurwerkdag. Bedrijven als Legal & General Hilversum en de afdeling Capital van ABN/AMRO uit Gooise Meren meldten zich eveneens, net als de serviceclub Kiwanis en studenten van het ROC Hilversum en de Universiteit Utrecht.

De ‘nieuwe’ Oude Loods

Op 15 april werd de start van de verbouwing van De Oude Loods aan de Langerhuizenweg feestelijk ingeluid. De Oude Loods is de uitvalsbasis van 47 vrijwilligers van de GNR Natuurwerkgroep Huizen. Door de gestage groei van het aantal vrijwilligers in de afgelopen tien jaar, werd De Oude Loods te klein en moest er intern worden verbouwd. Dankzij de steun van Heijmans Huizen BV, Kloosterman Keukens & Badkamers en Phoenix Verf & Glas kon de verbouwing worden gerealiseerd.

Vrijdagmiddag 28 oktober was het zover. Karen Heerschop, interim-voorzitter van het GNR, Gerrit Pas, wethouder cultuur te Huizen en bestuurslid van het GNR en Frank Sikking, coördinator van de vrijwilligersgroep Huizen, ‘zaagden’ zich een weg in de vernieuwde De Oude Loods in Huizen. Hiermee werd de uitvalsbasis voor de natuurvrijwilligers weer in gebruik genomen.

De kerngroep van de verbouwing bestond uit de vrijwilligers Frank Sikking, Leo Hillen, Willem Geesink en Erno Donker. Samen met de medewerkers van het GNR hadden zij de eerste plannen gesmeed, waaronder het benaderen van sponsors. Het resultaat was meer dan goed te noemen; de genoemde bedrijven verbonden zich enthousiast aan het project. De vrijwilligers schilderden zelf het gebouw van binnen en van buiten. De WielerToerClub Huizen stelde overigens belangeloos hun clubgebouw gedurende de verbouwing beschikbaar.

Vrijwilligersmiddag

Op 9 december 2016 vond de jaarlijkse vrijwilligersmiddag plaats in de Witte Kerk te Naarden. Veel vrijwilligers waren aanwezig op deze gezellige en informatieve middag, waarin de stichting haar actieve vrijwilligers in het zonnetje zette. Na een welkomstwoord door directeur-rentmeester Bert van der Moolen, ging Mirjam van Meerten, bestuurslid van het GNR en tevens wethouder in de gemeente Gooise Meren, onder meer in op het belang van het vrijwilligerswerk voor het 2800 hectare tellende GNR. Zij onderstreepte het belang van vrijwilligerswerk voor het GNR en sprak namens het bestuur haar dank uit voor het vele werk en enthousiasme dat de vrijwilligers aan de dag legden. Karen Heerschop, interim-voorzitter van het GNR, gaf een toelichting op de voortgang van het Transitieplan. Tot slot blikte Jaap Vlaanderen, coördinator vrijwilligerswerk van het GNR, terug op de vele vrijwilligersactiviteiten van het afgelopen jaar. Ook ging hij in op de ontwikkelingen van het vrijwilligerswerk, waaronder cursussen en registratie.

Soort werk & werkgroep	Overeenkomsten	Unieke Vrijwilligers
Inventarisatie		
Vwg Beskers, Goois Nestkast Onderzoek (GNO) - subgroep Volgelwerkgroep	10	10
Vwg Didden, Marterwerkgroep	9	9
Vwg Medema, Insectenwerkgroep	14	14
Vwg Oosterhout, Vlinder- en Libellenwerkgroep	16	16
Vwg Sciarone, Poelenwerkgroep	26	26
Vwg Sciarone, Reptielenwerkgroep	18	18
Vwg Sevink, Roofvogelwerkgroep	31	31
Vwg Tilborghs, Monitoorder 2016	35	34
Vwg Vlaanderen, Archeologievereniging AWN Naerdincklant - Inventarisatie	4	4
Totaal	163	162

Natuurbeheer		
Vwg Borsboom, Natuurwerkgroep Busummerheide	13	13
Vwg Dekkers, Natuurwerkgroep Huizen woensdag	16	16
Vwg Febre, Natuurwerkgroep Hoorneboeg donderdag	7	7
Vwg Gent, Natuurwerkgroep 't Laer	10	10
Vwg Griffioen, Schaapherdersgroep	4	4
Vwg Heins, Natuurwerkgroep De Zuid	7	7
Vwg Schmittmann, Natuurwerkgroep Hoorneboeg dinsdag	25	25
Vwg Sikking, Natuurwerkgroep Huizen donderdag	7	7
Vwg Sikking, Natuurwerkgroep Huizen dinsdag	30	30
Vwg Smeekes, Natuurwerkgroep Hoorneboeg woensdag	23	23
Vwg Spit, Natuurwerkgroep Bussum-Zuid	17	17
Vwg Vlaanderen, Individueel werkzaam - Natuurbeheerder	6	6
Vwg Vlaanderen, Zwerfafvalopruimgroep	2	2
Vwg Vlaanderen, Natuurwerkgroep Spanderswoud	4	4
Vwg Vliet, Natuurwerkgroep Anna's Hoeve	11	11
Totaal	182	182

Ondersteunende werkzaamheden		
Vwg Vlaanderen, Huismeesterwerkgroep	4	4
Totaal	4	4

Voorlichting & Educatie		
Vwg Gans, Laarder Wasmeergroep	8	8
Vwg Houwers, IVN Jeugd Werkgroep	9	9
Vwg Tamminga, Speelbosgroep 't Laer	7	7
Vwg Vlaanderen, Archeologievereniging AWN Naerdincklant - Voorlichting & Educatie	4	4
Vwg Vlaanderen, Individueel werkzaam - Voorlichting & Educatie	1	1
Vwg Vlaanderen, Schaapskooiwerkgroep	16	16
Vwg Vlaanderen, Werkgroep Natuurverbindingen	5	5
Totaal	50	50

Totaal	399	331
--------	-----	-----

Overzicht Vrijwilligers in groepen en aantallen.



24



25



26

24 De drukbezochte Vrijwilligersmiddag in de Witte Kerk te Naarden. Foto: Susanne Sterkenburg.

25 Karen Heerschop, wethouder Cultuur Gerrit Pas en coördinator vrijwilligers Frank Sikking zagen zich een weg in De Oude Loods. Foto: Jaap Vlaanderen.

26 Onze vrijwilligers kregen nieuwe handkarren, waarin ze gereedschap, kleding of andere noodzakelijkheden gemakkelijk mee de natuur in kunnen nemen. Foto: Jaap Vlaanderen.

INTERVIEW

Jaap Vlaanderen

Na de middelbare tuinbouwschool te Utrecht en de vervolgopleiding groen-voorziening, landschapsbouw en recreatie trad Jaap Vlaanderen ruim drie decennia geleden in dienst bij het GNR. Zijn voornaamste taken lagen toen op het gebied van natuur- en milieueducatie, pr en voorlichting. Intussen stuurt hij samen met de vrijwilligerscoördinatoren de circa 350 vrijwilligers aan - verdeeld over de werkers in bos en hei, de monitoorders en de vrijwilligers die als gids en gastheer/vrouw optreden.

Public relations of pr. Dat hoor je niet vaak meer.

‘Klopt! Eind jaren 1980 was dat hot, nu heet dat communicatie of marketing. Voordat ik dat ging doen, richtte ik me op educatie. We ontwikkelden programma’s, gingen bij scholen op bezoek en verzorgden excursies in het GNR-gebied. De achterliggende gedachte was dat we daar de kiem legden voor ondersteuning van natuurbehoud op latere leeftijd. Het werd echter al snel duidelijk dat we meer moesten doen. Het ging niet langer alleen om educatie, voorlichting of natuurbehoud, maar ook om ons bestaansrecht. Het GNR moest op de kaart gezet worden’.

Hoe deden jullie dat?

‘Met de actie *Kom op voor het Gooi*. Dat was een langlopend project en had een duidelijk doel: draagvlak creëren en daarmee dat bestaansrecht, via een heldere en korte boodschap: “Woont u in het Gooi? Kom er dan ook voor op!” Er waren destijds veel bedreigingen. Hilversum zat op zwart zaad, verkocht

zelfs zijn Mondriaan.¹ En er werd naar ons gekeken: wat doet het GNR eigenlijk en waarom moet daar veel geld naartoe? Ons bestaansrecht was niet langer vanzelfsprekend’.

Hoe verliep de actie?

‘Zeer succesvol. De actie duurde ruim een jaar. We organiseerden samen met serviceclubs, bedrijven en scholen modeshows, sportdagen en veilingen. Het sluitstuk was de opening van de Blaricummer Schaapskooi. Die was a la Christo ingepakt en Gabor, de toenmalige staatssecretaris van Natuurbeheer, trok het laken eraf.² De kooi ging open, de schapen liepen eruit, actie geslaagd. Er was ruim een miljoen gulden ingezameld’.

Dan ben je er nog niet.

‘Daarom zorgden we ervoor dat op dezelfde dag bij iedere Gooier een verzoek in de brievenbus of op de deurmat lag: ondersteun het GNR. Dat leverde 3500 aanmeldingen op. Toen



¹ Het ging om *Compositie in twee lijnen*. Deze vervreemding van cultureel erfgoed uit een openbare collectie zorgde voor veel ophef. Uiteindelijk verwierf het Stedelijk Museum te Amsterdam het werk voor een miljoen gulden.

² Christo Vladimirov Javacheff is een Bulgaars-Amerikaanse architect en kunstenaar, vooral bekend vanwege het inpakken met grote doeken van tot de verbeelding sprekende gebouwen, bruggen en zelfs gebergten of eilanden. CD’er Jenő Dzsingisz Gabor is van Hongaarse afkomst en volgde in 1990 Gerrit Braks op als staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Vanaf 1994 tot 1998 was hij Tweede Kamerlid.



27 Tijdens het Halloween griezelfeest waren er ook 'griezels' aanwezig, zoals deze toch alleszins vriendelijk ogende heks. Foto: Jaap Vlaanderen.

is het fenomeen begunstiger ontstaan. Overigens bouwden we het scholenbezoek af en organiseerden educatieve programma’s rond en in de Schaapskooi. Dat werd ook gedaan bij ‘t Laer, ons groepsverblijf voor veldwerk en natuureducatie waar (school)groepen een meerdaags verblijf in de natuur beleven’.

Is er verschil in recreatie, toen en nu?

‘Recreatie was in die tijd – begin jaren 1990 – een stuk minder dan nu. De laatste tien jaar is het enorm toegenomen. Er zijn veel meer wandelaars, zelfs wandelcoaches, we hebben mountainbikers en onze collega’s in de natte gebieden hebben te maken met wind- en kitesurfers. Toen waren er ruiters, koetsiers en enkele wandelaars, daar hield het wel mee op. Het naar buiten gaan is tegenwoordig erg populair, waardoor er veel meer van de natuur wordt gevraagd. Er treedt ook werkelijk slijtage op’.

Je werkt mee aan het Halloween griezelfeest, maar je focus ligt op de vrijwilligers.

‘Ik werk inderdaad mee aan evenementen als Halloween, maar dit jaar heb ik voor het eerst het paaseieren zoeken niet bijgewoond. De reden is dat ik me meer en meer richt op het reilen en zeilen van de vrijwilligers. Het aantal vrijwilligers en het vrijwilligerswerk hebben een hoge vlucht genomen. Stel het je voor; begin jaren 1990 hadden we er veertig, nu circa 350. Aanvankelijk hielden we vrijwilligersmiddagen in de vergaderruimte, daarna in het groepsverblijf ‘t Laer, toen in de Infoschuur ‘t Gooi en nu zoek ik naar ruimtes waarin zeker driehonderd mensen kunnen, zoals filmzalen of de Witte Kerk in Naarden’.

Hoe is het vrijwilligersbeleid vormgegeven?

‘Het vrijwilligersbeleid is organisch gegroeid. Er was altijd aansturing, maar eerst vooral in het veld. Daar hadden we weinig omkijken naar. De werkers gingen met hun steekschop naar de hei en aan de slag. Maar naarmate het aantal vrijwilligers toenam, nam evenredig het aantal regels toe. Denk aan verzekeringen, arbo, risico’s, veilig werken. Er zijn nu twaalf vrijwilligers-

groepen die aangestuurd worden door een coördinator. Van grote waarde zijn ook de individuele vrijwilligers, de vuilopruimers. Qua beleid is het uitgangspunt dat onze vrijwilligers de zogenoemde eerste schil om het GNR zijn. Het zijn onze ambassadeurs’.

Ambassadeurs?

‘Ja, ambassadeurs, onze vrijwilligers vertegenwoordigen het GNR en zijn eveneens het visitekaartje. Daarom nemen wij ze als het ware mee in onze plannen. We lichten die toe, informeren waarom we iets doen. Of waarom we iets niet doen’.

Vrijwilligers hebben ook een mening.

‘Uiteraard vinden er binnen de vrijwilligersgroepen discussies plaats. Maar juist door met elkaar te praten, in het veld te gaan kijken en door onze uitleg wordt duidelijk welke redenen er achter beleidsmaatregelen en acties zitten. Zo was er veel te doen over de natuurverbinding bij de Hoorneboegse heide. Daar zijn veel vrijwilligers actief. Bovendien zijn ze sinds enige tijd aan hun kleding herkenbaar als vrijwilliger van het GNR. Ze krijgen vragen of opmerkingen en moeten de mensen te woord kunnen staan. Dan is het goed dat ze weten wat onze beweegredenen zijn’.

Je bent in feite voortdurend bezig met de vraag wat een vrijwilliger wel en niet mag/kan doen.

‘We beschikken over een database waarin we onze vrijwilligers in kaart brengen: items als specialisatie, achtergrond en leeftijd, wat hun rechten en plichten zijn. Let wel, vrijwilligers zijn geen werknemers, maar het moet wel duidelijk zijn wat we van elkaar kunnen verwachten. Vier keer per jaar zit ik aan tafel met vertegenwoordigers van Natuurmonumenten, PWN, Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland. Dan overleggen we over juridische zaken en welke cursussen er aangeboden kunnen en moeten worden. Zo zijn de cursussen ecologie ontstaan en wordt er gewerkt aan cursussen flora- en fauna-inventarisatie. Maar ook de cursus risico-inventarisatie en -evaluatie. En we stellen vragen: mag een vrijwilliger een motorzaag hanteren?’.

En?

‘We hebben ervoor gekozen om dat niet toe te staan. Niet dat we twijfelen aan de kennis en kunde van onze vrijwilligers, wel omdat het hanteren van een motorzaag vereisten kent. Zo moet je veel meer dan tien uur draaien voordat je gecertificeerd wordt. Vrijwilligers zijn complementair, ze verzorgen het ‘nagelschaartjeswerk’. Ze verzetten enorm veel werk, houden samen met ons het natuurschoon in stand en treden ook op als intermediairs tussen het GNR en de recreanten. Daar hebben wij veel waardering voor’.



28 Baltsende futen.
Foto: Arie van den Hout.

Het bestuursmodel van de Stichting Gooisch Natuurreservaat heeft sinds de datum van oprichting in november 1932 tot januari 2017 bestaan uit een Algemeen bestuur en een Dagelijks bestuur. Het Algemeen bestuur, samengesteld uit zeventien leden (inclusief voorzitter) en zeventien plaatsvervangers, het Dagelijks bestuur uit zeven leden (inclusief voorzitter) en zeven plaatsvervangers.

Bestuur en *bestuurs- ondersteuning*

De realisatie van het Transitieplan was de belangrijkste taak en verantwoordelijkheid van de interim-voorzitter. In het kader van de voorbereiding van de besluitvorming door het bestuur over de transitie zijn er dertien projecten uitgevoerd, zoals het opstellen van een beleidsplan met uitvoeringsprogramma, onderzoeken van mogelijke verdienmodellen, waaronder een businessmodel natuurbegraven in het Gooi, de mogelijkheden voor fondsenwerving, versterking van de organisatie, opzetten van een projectorganisatie en samenwerking met derden. Het bestuur wordt bijgestaan door de directeur-rentmeester, tevens ambtelijk secretaris van het bestuur. De directeur-rentmeester is belast met het technisch, juridisch, financieel en administratief beheer van de bezittingen en wordt daarbij ondersteund door de medewerkers. Daarnaast is hij woordvoerder namens het GNR, ondersteund door het hoofd Terreinbeheer en het hoofd Communicatie.

Er zijn in 2016 twee wijzigingen in de statuten doorgevoerd: de eerste had betrekking op de gemeentelijke fusie tussen Bussum, Naarden en Muiden tot Gooise Meren. Daarmee zijn er vijf Gooise participanten overgebleven. De tweede wijziging had betrekking op de aanpassing van het besturingsmodel. Alle participanten zijn in 2016 uitgebreid geïnformeerd, waarbij aan de staten- en gemeenteraadsleden informatie werd verstrekt over de stand van zaken van de transitie. Voor meer gedetailleerde informatie over het Transitieplan en de daaraan gerelateerde projecten verwijzen we naar onze website.

Bestuur en bestuursondersteuning

Terugkijkend naar de resultaten in 2016 vergaderde het Algemeen bestuur vijfmaal en het Dagelijks bestuur tienmaal. Op 31 maart 2016 werd mevrouw H.C. Heerschop benoemd tot interim-voorzitter van het bestuur, voor de duur van 1 jaar. Er zijn twee statutenwijzigingen geweest één om de fusie tussen de Gooise gemeenten Naarden en Bussum met Muiden vast te leggen en één voor de invoering van een nieuw bestuursmodel.

Op 1 november 2016 overleed het bestuurslid Tj.P.J. Talsma na een kort ziekbed. Tijdens de bestuursvergadering van 3 november is stilgestaan bij het verlies van het zeer gewaardeerde bestuurslid. Namens de provincie werd de heer J.H.M. Bond als vervanger aangewezen.

Klankbordgroep

De Klankbordgroep Gebruikers Natuurterreinen GNR (KBG) geeft gevraagd en ongevraagd adviezen en suggesties aan de directeur-rentmeester over het beheer van de natuurterreinen. De groep bestaat uit vertegenwoordigers van onder meer verenigingen en stichtingen op het gebied van sport, natuur en archeologie die in georganiseerd verband gebruikmaken van



29 De Beukenlaan in Hilversum. De paden en lanen worden onderhouden en zo nodig vrijgemaakt van begroeiing. Ook wordt zwerfafval verwijderd. Foto: Jaap Vlaanderen.

30 Poelen moeten periodiek opgeschoond worden, d.w.z. van bladeren en derrie ontdaan. Foto: Jaap Vlaanderen.

de terreinen. In 2016 is de KBG op 16 februari, 31 mei en 11 oktober bij elkaar geweest. Belangrijke besprekpunten waren de ontwikkelingen in de terreinen, de inzet van vrijwilligers en de ontwikkelingen binnen het GNR. In de februarivergadering werd de Nederlandse Toer Fiets Unie verwelkomd in de persoon van de heer Van Loo. Namens de beheervrijwilligers werd de heer Frank Sikking op 31 mei benoemd tot vertegenwoordiger van deze groep in de KBG. De vergadering van 31 mei werd gecombineerd met de excursie, dit jaar op het SAS Landgoed Oud Bussem te Huizen.

Controller en financiële administratie

Het bestuur laat zich bij het uitvoeren van het financiële beleid bijstaan door de controller en de Financiële Adviescommissie (FAC), bestaande uit de ambtelijke vertegenwoordigers van de participanten. De FAC is op 8 maart 2016 bij elkaar geweest voor de bespreking van de jaarrekening 2015, de kerncijfers van de werkbegroting 2016, de uitgangspunten begroting 2017 en de uitgangspunten van de meerjarenramingen 2018-2021.

Uitspraak Hoge Raad over wens uittreding participant Amsterdam

Een uiterst belangrijke moment voor het GNR vond plaats in april 2016. De Hoge Raad deed toen uitspraak in het kort geding tussen de participanten van de stichting GNR. Amsterdam had in 2011 kenbaar gemaakt uit de stichting te willen treden. De Hoge Raad oordeelde dat de statuten en de

participantenovereenkomst van het GNR in onderlinge samenhang beschouwd het vermoeden rechtvaardigen dat de overeenkomst onopzegbaar is. Daarmee kwam een einde aan een lange periode van onzekerheid.

Steunstichting

In 2016 heeft de Steunstichting vier keer vergaderd. De centrale agendapunten waren de projectenlijst en de voortgang van en ontwikkelingen bij de uitvoering van projecten en de ontwikkelingen binnen de projecten. Daarnaast stonden het jaarverslag en de jaarrekening 2015 en de begroting 2016 in de mei-vergadering centraal. Met het Centraal Bureau Fondsenwerving is correspondentie gevoerd over de veranderingen qua keurmerk. De novembervergadering had de voorlopige uitkomst van de evaluatie van de Nationale Postcode Loterij als belangrijk vergaderpunt. Deze evaluatie vond plaats op verzoek van de Nationale Postcode Loterij, waarbij tevens de aanvraag werd voorbereid voor de volgende periode van beneficiantschap tussen 2017-2021. In het kader van deze evaluatie, maar ook van de transitie van de stichting GNR en de aanvraag voor een nieuwe periode van 5 jaar, is medio 2016 een bestuurlijk overleg gestart tussen de besturen van de stichting GNR en de Steunstichting over hoe de samenwerking vanaf 1 januari 2017 vorm moet krijgen. In 2016 is nog een prioritaire projectenlijst opgesteld. Dat zijn projecten waar de komende periode de aandacht op wordt gericht en waar voldoende (co)financiering voor beschikbaar moet komen.



Gebiedsontwikkeling

Op grond van haar statuut zal de stichting blijven streven naar aankoop van natuurterreinen, gronden met natuurpotentie of gronden met landschappelijke en/of cultuurhistorische waarde. Wel zal elke mogelijke uitbreiding worden bekeken op de meerwaarde voor het GNR, de ligging ten opzichte van het huidige bezit en de kosten van onderhoud en beheer.

31 De zogenoemde Ronde Kaart van Gooiland, circa 1520. Deze vermoedelijk oudste kaart van het Gooi verbeeldt alle Gooise nederzettingen als typische esdorpen; de bebouwing staat te midden van akkers, heidevelden, weilanden en venen – zie de turfstapels tussen Hilversum en Loosdrecht. Aan de randen van het gebied liggen belangrijke plaatsen als Muiden met het Muider slot, Utrecht en Amersfoort. Omdat de kaart ook grote delen van Eemland, de Vechtstreek en het Sticht beslaat, is het een fraaie weerspiegeling van het oorspronkelijke Nardinclant, de oude naam van het dus veel grotere Gooi.

Grondruil en -verwerving

Het GNR is ruim 27,8 km² groot. In 2016 is het totale oppervlak met ruim drie hectare gegroeid. Dit is het resultaat van drie grondruilen met particulieren, plus een aankoop van natuurgrond langs de spoorweg Hilversum-Baarn. Bij deze laatste is een strook natuur ter grootte van 3.354 m² aangekocht. De grootste grondruil vond plaats in Landgoed Monnikenberg, waar een hectare en 1.583 m² grond door het GNR werd geruild met een particulier. In ruil daarvoor ontving het GNR vier hectare en 4.677 m² natuurgrond in Landgoed Monnikenberg. Op de Naarder Eng werd 500 m² verworven en 350 m² grond vervreemd. Ook in het Mauvezand werd een perceel van 650 m² verworven en 593 m² vervreemd. In beide gevallen was er sprake van een logische herinrichting van de natuur- en bouw kavels. Tevens besloot het bestuur tot de verwerving van ruim elf hectare natuurgrond Sijsjesberg te Huizen mede voor de realisatie van het tweede speelbos.

In 2016 zijn er geen gronden in erfpacht uitgegeven. Eind 2016 bedroeg de oppervlakte van het GNR 2785,8190 hectare. Eind 2015 was dat 2782,5096 hectare.

Landgoed Nieuw Cruysbergen

Op het voormalige mobilisatiecomplex heeft de gemeente Gooise Meren een bodemsanering uitgevoerd en is gestart met

de bouw van vijftig wooneenheden. Er is regelmatig overleg gevoerd met gemeente Gooise Meren over inrichting, het beheer en mogelijke overdracht van eigendom en beheer van de natuurdelen aan het GNR. Dat heeft nog niet geleid tot een definitief besluit het gebied te gaan beheren.

Studie verkeersveiligheid N525 Hilversumseweg Laren

De oversteek van de N525 voor wandelaars, fietsers en ruiters bij restaurant La Place en Geologisch Museum Hofland te Laren wordt al jaren als onveilig ervaren. De enkele jaren geleden aangelegde wandel- en fietstunnel draagt aan de veiligheid onvoldoende bij. De provincie heeft in de hoedanigheid van wegbeheerder daarom een onderzoek gestart naar mogelijkheden de weginrichting op dit punt te verbeteren. Het GNR droeg daaraan bij door de belangen van de recreatieve gebruikers in te brengen en in te zetten op minimalisatie van de effecten op natuur en landschap. Het onderzoek loopt door tot in 2017.

Faunavoorzieningen groot onderhoud N236 Franse Kampweg

Wegbeheerder provincie Noord-Holland start in 2017 met groot onderhoud aan de Franse Kampweg. GNR heeft voorstellen gedaan voor het aanbrengen van enkele faunavoorzieningen te weten een dassentunnel, een amfibieëngoot en de benodigde hekwerken om de fauna naar de tunnelingangen te geleiden. Deze faunavoorzieningen zijn in het bestek voor de werkwerkzaamheden meegenomen.

Verbindingszone Crailo; faunavoorzieningen N526 Boissevainweg en Leemzeulder

In het verlengde van de Natuurbrug Laarderhoogt moeten nog twee wegen worden voorzien van aanvullende faunavoorzieningen. Bij de gemeentelijke weg Leemzeulder gaat het om een dassentunnel en een amfibieëngoot met geleidingshekwerken. In 2016 werden de voorbereidingen getroffen. De aanleg zal in 2017 plaatsvinden.



32

Wegbeheerder provincie Noord-Holland van de N526 Boissevainweg heeft het GNR gevraagd mee te denken over de fauna-voorzieningen. Het resultaat is dat er drie zoogdiertunnels in het groot onderhoudsbestek worden meegenomen in aanvulling op de aanwezige amfibieëngoten. Naar verwachting zal het groot onderhoud plaatsvinden in 2018 of 2019.

Natuurverbinding Hoorneboeg

In het vroege voorjaar startte een uitgebreid communicatietraject in samenwerking met een extern adviesbureau voor de realisatie van de Natuurverbinding Hoorneboeg. Het gaat om een heideverbinding door de daar aanwezige bossen om de Hoorneboegse heide met het Hilversums Wasmeer te verbinden via de Natuurbrug Zwaluwenberg (A27 en spoorlijn) respectievelijk Natuurbrug Hoorneboeg (Utrechtseweg). De stakeholders zijn intensief betrokken en er zijn vier informatie-avonden georganiseerd. Op het projectvoorstel zijn 220 publieksreacties gekomen. Op basis hiervan heeft het bestuur van GNR besloten een pas op de plaats te maken en de bewoners nog beter bij het plan te betrekken.

Natuurverbinding Laarderhoogt

We hebben het voornemen om de Natuurbrug Laarderhoogt aan de zuidzijde met een heideverbinding goed aan te laten sluiten op de Westerheide. Hiervoor moet gezien de voorgeschiedenis van militair oefengebied nader onderzoek plaatsvinden naar niet-gesprongen explosieven en is boskap noodzakelijk. Gezien de perikelen rondom Natuurverbinding Hoorneboeg werd ook hier een pas op de plaats gemaakt en werden het onderzoek en de planuitwerking stilgelegd.

Ingebruikname Natuurbrug Hoorneboeg

De aanleg van de natuurbrug over de Utrechtseweg te Hilversum door provincie Noord-Holland werd afgerond. Tijdens een drukbezochte openbare bijeenkomst op 21 mei 2016 is de natuurbrug door toenmalig gedeputeerde Tj. Talsma, tevens bestuurslid van het GNR, geopend en bij die gelegenheid omgedoopt tot Natuurbrug Hoorneboeg. In aanwezigheid van alle betrokken organisaties zoals Rijkswaterstaat, Prorail, Provincie Noord-Holland en het GNR is de natuurbrug 'geopend' voor fauna, wandelaars, fietsers en ruiters.

32 *Natuur- en landschapsplan Huydecopersweg (2015).*



33

33 *De Bosberg, in het zuiden van het Gooi bij Hollandse Rading, werd door zandwinning in de vorige eeuw een kuil. Het open, zanderige en voedselarme gebied is aantrekkelijk voor zonninnende dieren als hagedissen, insecten en voor kruiden en korstmossen. Om dat zo te houden, wordt de kuil opgehouden. Daardoor zie je overal boomstronken. Foto: Jaap Vlaanderen.*

Monitoring Natuurbruggen Zwaluwenberg en Hoorneboeg

Het meerjarige monitoringonderzoek naar het gebruik door fauna van de natuurbruggen kreeg in 2016 een vervolg. De onderzoekers maakten vegetatiebeschrijvingen, analyseerden camerabeelden, voorzagen hazelwormen van PIT-tags (transponderchips), zodat ze individueel kunnen worden herkend bij terugvangsten en er vond genetisch onderzoek plaats naar de hazelworm en levendbarende hagedis.

Dassenonderzoek Rijksweg A27

In verband met de verbreding van de A27 die de komende jaren zal plaatsvinden, werd de dassenpopulatie onderzocht. Er werden diverse dassen gevangen en voorzien van zenders. Hierdoor zijn verspreidings- en gedragsgegevens verzameld en opgetekend in twee rapportages. De laatste rapportage van november 2016 geeft een beeld van de omvang van de deelpopulatie in het zuidelijk deel van het Gooi en beschrijft het gebruik van het leefgebied en de daar aanwezige dassentunnels. De informatie biedt veel inzicht in de leefwijze van dassen en zal worden gebruikt bij de te nemen voorzorgsmaatregelen rondom de wegwerkzaamheden aan de A27.

Natuurontwikkeling Waterparel Zanderij Crailoo

De graslanden van de Zanderij Crailoo hebben een agrarische achtergrond en zijn vanuit een oogpunt van natuur en biodiversiteit niet erg interessant. Er is een herinrichtingsproject gestart om de biodiversiteit te vergroten. Het project is gericht op het afgraven van deze graslanden, zodat er in het Gooi zeldzame vochtige heidegemeenschappen kunnen ontstaan. Daar zijn in de zanderij al goede voorbeelden van. De aanbesteding van dit project heeft plaatsgevonden en er worden aanvullende financiële middelen gezocht. Uitvoering wordt voorzien in 2017.

In 2016 groeide het oppervlak van het GNR met ruim drie hectare

8



Gebouwen en terreinen

In 2016 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in het vastgoed van de stichting. Uiteraard vergden het onderhoud van de gebouwen en het contact met de gebruikers van de gebouwen veel aandacht en inzet van onze regiobeheerders en terreinbeheerders, terwijl de boswachters veel tijd besteedden aan het contact met de gebruikers van het GNR-gebied.

34 De natuur krijgt in het GNR-gebied de ruimte. Zo zorgt 'dood hout' voor een prettige leefomgeving voor allerlei insecten, bloemen en planten. Foto: Poul Hulzink.

35 Zo nu en dan slaat de bliksem in. Bomen die zich vrijwel in open heidevelden bevinden, zijn kwetsbaarder voor onweer. Foto: Arie van den Hout.





Bedrijfsvoering *financien*

De rechtspositie van het GNR komt overeen met die van de provincie Noord-Holland: de Collectieve Arbeidsovereenkomst Provincies - CAP. In 2016 is door het bestuur de wijziging vastgesteld.

35 Haasje-over. Hazen kunnen uitstekend springen en goed zwemmen. Mocht de overkant niet gebaald worden, is er op een natte vacht na niets aan de hand. Foto: Arie van den Hout.

Personeel
De stichting heeft geen werknemers in dienst met een inkomen boven dat van een minister, zoals bedoeld in de Wet Normering Topinkomens (WNT en/of de door de provincie Noord-Holland te hanteren inkomensnorm gesubsidieerde instellingen). Voor 2016 was dat plafond vastgesteld op € 179.000 (inclusief pensioen- en werkgeverslasten), zijnde 100 % van het ministersalaris.

De directeur-rentmeester is conform het systeem Functiewaardering Provincies ingeschaald in schaal 16. De totale loonkosten, inclusief werkgeverslasten, van de directeur-rentmeester in 2016 bedragen € 125.884. Daarnaast ontving de directeur-rentmeester een vergoeding voor het woon-werkverkeer en dienstreizen in de vorm van een NS-businesscard, inclusief jaarabonnement fietsenstalling. De kosten hiervan waren in 2016 € 4.809.

Per 1 januari 2017 had het GNR 29 werknemers in dienst en circa 350 vrijwilligers.

Verzuimanalyse
In 2016 is een risicoinventarisatie en -evaluatie uitgevoerd door de STIGAS. Op basis van deze inventarisatie is een plan van aanpak opgesteld, waarbij op de volgende onderdelen verbeteringen zullen worden nagestreefd: Tevens is een digitale vragenlijst van de ARBO Unie (vragenlijst over werk, gezondheid en verloop carrière) verstuurd in het kader van het Preventief Medisch Onderzoek (PMO).

In 2016 bedroeg het verzuimpercentage 7,3 %. In 2015 was dit 7,45 %. Het is een lichte daling, echter door een aantal langdurig zieken is het percentage aan de hoge kant. Zonder deze langdurige ziektegevallen is het kortdurende verzuimpercentage 1,66 %, tegenover 1,62 % in 2015.

Overzicht personeelsopbouw naar leeftijd en geslacht per 1-1-2017			
leeftijd	man	vrouw	totaal
20-29	2	1	3
30-39	4	1	5
40-49	2	3	5
50-59	11	2	13
>60	3	-	3
Totaal	22	7	29

De personeelsformatie 2016 (in fte)					
Functie	stand 01-01-16	Bij	Af	stand 31-12-16	fte begroting
Rentmeester	1,00			1,00	1,00
Hoofd beleid en organisatie	-			-	1,00
Managementassistent	0,89			0,89	0,89
Secretariaat	1,80			1,80	1,58
Coördinator communicatie	0,60			0,60	0,60
Bedrijfsbureau en administratie	2,00			2,00	2,00
Projectmedewerker	0,89			0,89	0,89
Systeembeheer	0,40			0,40	0,40
Financiële administratie	-	0,44		0,44	0,75
Controller	0,89			0,89	0,89
Hoofd terreinbeheer	1,00			1,00	1,00
Regiobeheerders	2,00			2,00	2,00
Boswachters	3,78	1,00	1,00	3,78	4,83
Boswachter/beheerder rijwielpaden	0,67			0,67	0,67
Veeverzorger	1,00			1,00	1,00
Schaapherders	2,00		0,11	1,89	2,00
Terreinmedewerkers *1	6,00		1,00	5,00	5,00
Communicatie en vrijwilligers	1,00			1,00	1,00
Structurele formatie	25,92	1,44	2,11	25,25	27,50
Tijdelijk *2					
Medewerker communicatie/draagvlak *1	0,67		0,67	-	-
	26,59	1,44	3,67	25,25	27,50

*1 In de loop van 2016 is een terreinmedewerker met pensioen gegaan. Bij de vervulling van een in 2015 ontstane vacature bleken een tweetal kandidaten geschikt voor benoeming. Rekening houdende met de te verwachten vacature in 2016 is destijds besloten beide kandidaten een jaarcontract aan te bieden. In 2016 is het aantal fte terreinmedewerkers weer tot de oorspronkelijk 0,5 fte teruggebracht.

*2 Dit betrof een tijdelijke functie voor maximaal drie jaar. De functionaris hield zich vooral bezig met draagvlakversterking, werving van begunstigers voor en profilering van de Stichting Steun Goois Natuurreservaat. De aan deze functie verbonden kosten gedurende die periode zijn gefinancierd door de Stichting Steun Goois Natuurreservaat. Per 1 oktober is het dienstverband beëindigd, in verband met het bereiken van de wettelijk maximale termijn voor tijdelijke krachten. De structurele dekking voor een vast dienstverband kon niet geregeld worden.

*3 Per 31 december 2016 ontvingen van de 2,78 fte vertrokken formatie, 1,67 fte een werkloosheidswet uitkering. Als gevolg van het feit dat de stichting eigen risicodragers is ingevolge deze wet, komen de uitkeringen tot de maximale wettelijke termijn (vanaf medio 2016 24 maanden) voor rekening van de stichting. Hiervoor is in 2016 een voorziening getroffen (zie toelichting exploitatie en balans).

Overige bedrijfsvoering

Huisvesting

De organisatie was in 2016 gehuisvest in een kantoor met de noodzakelijke kosten voor verzekering, energie, inbraak- en brandbeveiliging en overige zakelijke lasten. Voor het beheer waren werkplaatsen en dergelijke beschikbaar. In het kantoor en de schaapskooi te Blaricum werden met behulp van projectgelden van de Stichting Steun Gooisch Natuurreservaat voorzieningen voor mindervaliden aangebracht – aangepaste toiletten - en werd de toegankelijkheid verbeterd. De vergader-

zaal kreeg aanpassingen en er werden keukenvoorzieningen aangebracht. In de gewijzigde begroting van 2016 waren de aanpassing en vervanging van de technische installaties en een deel van de dakbedekking van het kantoor van het GNR geraamd. Deze werkzaamheden schuiven als gevolg van aanpassingen in het oorspronkelijk plan door naar 2017.

Voertuigen en machines

In 2016 zijn vijf dienstauto's vervangen. In totaal was hiermee een investeringsbedrag gemoeid van bijna € 150.000.

36 Maarten Beuning (r), eigenaar van bedrijfsdonateur zMaakt!, overhandigt Bert van der Moolen (l) een cheque van € 3.850. Foto: Jaap Vlaanderen.



10

Risico *paragraaf*

37 Aalscholvers zijn viseters die goed kunnen duiken in zoet, zout en brak water. In tegenstelling tot andere watervogels zijn hun veren niet vettig. Ze nemen veel water op, waardoor ze na het zwemmen met gespreide vleugels moeten opdrogen. Foto: Arie van den Hout.

Transitieplan 2016

De ingezette transitie is vooral bedoeld om de stichting te versterken op het gebied van besturing, financiering, organisatie en bedrijfsvoering. Tijdens de transitieperiode is er onder voorbehoud van het per jaar aanvragen en aantonen van de noodzaak, de zogenoemde € 1 per Gooise inwoner actie gestart. Daarmee zijn projecten financieel gedekt, op basis waarvan het bestuur tot besluitvorming kan komen op het gebied van verdienmodellen, samenwerking, projectorganisatie, versterking en dergelijke. Mocht het huidige bestuur op grond van wat voor reden dan ook niet tot besluitvorming kunnen komen op onderdelen van de transitie, dan zullen die onderdelen vertraging oplopen, waardoor de huidige risico's aanwezig blijven.

Personeel en organisatie

Het GNR heeft de rechtsvorm van een particuliere stichting. De rechtspositie van het personeel is echter gebaseerd op de Collectieve Arbeidsvoorwaardenregeling Provincies (CAP) van de participant provincie Noord-Holland. Dit houdt in dat het GNR in het kader van de sociale zekerheid aangemerkt wordt als een zogeheten 'eigenrisicodragers' en dat het personeel voor de pensioenvoorziening is ondergebracht bij de APG groep (voorheen ABP).

Het eigenrisicodragerschap brengt de nodige risico's met zich mee. Met name bij ontslag of beëindiging van het dienstverband van een personeelslid als gevolg van het van rechtswege ophouden van het dienstverband bij een aanstelling voor bepaalde tijd, houdt dit in dat de WW-uitkeringlasten voor rekening van het GNR zijn. In 2016 werden twee contracten van medewerkers niet verlengd en hierdoor ontstonden WW-verplichtingen. Voor de afdekking van deze verplichtingen werd een voorziening gevormd. Vanwege het eigenrisicodragerschap zijn er ook risico's bij langdurige arbeidsongeschiktheid. De salarislasten van de betrokkene(n) komen dan gedurende de eerste twee jaar voor rekening van het GNR.

Een ander risico speelde op het vlak van projecten. In de gewijzigde begroting 2016 is een goedgekeurde structurele formatie opgenomen van 27,50 fte. Van deze formatie wordt 3,14 fte op begrotingsbasis toegerekend aan projecten/activiteiten van de stichting Steun Gooisch Natuurreservaat en door haar gefinancierd. Wanneer de financiering van de projecten of de begunstigersbijdragen wegvalt, vervalt ook de dekking van de genoemde formatie en zal dit tot een organisatieaanpassing moeten leiden, met als risico om gedurende een bepaalde periode geconfronteerd te worden met ongedekte personeelskosten.

Over 2016 werd een werkelijk bedrag van ruim € 95.120 van de Steunstichting ontvangen (een equivalent van 1,31 fte). Ten opzichte van de begroting van 2016 laat dit een nadeel zien van bijna € 144.000. Dit bedrag is ten laste gebracht van de exploitatie en is voor 2016 meegenomen in het exploitatieresultaat.

Projecten

Risico's bij projecten zijn er altijd. In de eerste plaats is er het risico van overschrijding van het beschikbare projectbudget. Voor de afdekking van dit risico wordt een bestemmingsreserve bijzondere projecten aangehouden: per ultimo 2016 ruim € 83.300 (ultimo 2015 eveneens ruim € 83.000).

In 2016 werden twaalf projecten financieel afgesloten en werd er per saldo een bedrag van ruim € 300 aan de bestemmingsreserve toegevoegd, zoals opgenomen in bijlage III van de jaarrekening. Bij de resultaatbestemming is dit bedrag toegevoegd aan de reserve bijzondere projecten.

Een ander risico bij projecten is de financieringscomponent. Voor de eigen bijdragen aan de uitvoering van gesubsidieerde projecten of van projecten van derden is het GNR onder meer afhankelijk van de bijdragen van de stichting Steun Gooisch Natuurreservaat. Deze stichting krijgt haar inkomsten



38 Afvoer van opslag op de Vliegheide. Foto: Jaap Vlaanderen.

39 De talloze bezoekers vermaakten zich tijdens het vijftiende schaapscheerderfeest.

voornamelijk uit begunstigersbijdragen, nalatenschappen en een jaarlijkse bijdrage van de Nationale Postcode Loterij (NPL).

Beheer

In 2016 werd hard gewerkt aan de verdere implementatie van het CMSi, waarbij op basis van de inhoud van het Kwaliteitshandboek GNR (SNL-certificering), werkzaamheden zijn verricht om het beheerssysteem operationeel te maken. Zo is er gewerkt aan het opstellen van het Maatregelenplan Natuur, Recreatie en Monitoring 2017-2022 en het Jaarplan 2017 in CMSi voor terreinbeheer conform SNL. Ook is het CMSi ingevoerd op diverse pc's. Tevens is een nieuwe SNL-aanvraag ingediend bij de provincie Noord-Holland. Tot slot zijn de basisgegevens van GNR ingevoerd in CMSi.

Subsidies

De SNL-subsidieregeling is regelmatig onderwerp van discussie en aanpassing. De overeengekomen en in een beschikking vastgelegde afspraken tot en met 2016 met de terreinbeheerders, waaronder het GNR, zullen echter door de provincie onverminderd en ongewijzigd worden nagekomen. Sinds 2014 is in het kader van de SNL-subsidieregeling het GNR aangemerkt als een gecertificeerde natuurterreinbeherende organisatie.

Overig

Onroerend goed

Uit eerdere vastgoedinventarisaties is naar voren gekomen dat er voor een duurzaam onderhoud jaarlijks een bedrag tussen de € 100.000 en € 140.000 bovenop het bedrag in de

begroting benodigd was. In 2012 was al een aanvang gemaakt om dit om te buigen naar een meer dekkende variant. Tevens werd een forse toevoeging gedaan aan de bestemmingsreserve (onderhoud) gebouwd vastgoed, zodat een substantieel deel van het gesignaleerde risico is afgedekt. Voeding van de reserve vindt plaats door niet geraamde incidentele inkomsten die samenhangen met het onroerend goed hiervoor te bestemmen. Per ultimo 2016 kent de reserve een stand van ruim € 223.000.

BTW-compensatiefonds

Het GNR is door de Belastingdienst aangemerkt als 'samenwerkingsverband'. Dit brengt met zich mee dat voor de omzetbelasting de transparantieregeling toegepast mag worden. Dit impliceert dat de door de stichting Gooisch Natuurreservaat betaalde omzetbelasting momenteel verrekend wordt door de participanten. Het GNR of de participanten kunnen aan deze beschikking van de belastinginspecteur echter geen rechten ontleen qua duurzaamheid van deze aanmerking. Hoewel deze onzekerheid geen direct risico betekent voor het GNR, betreft deze wel een mogelijk risico voor de participanten en daarmee een indirect risico voor het GNR. In totaal hebben de participanten over 2016 een bedrag van ruim € 335.300 (ruim 15,6 % van de totale participantenbijdrage in 2016) als compensabele btw doorgeschoven gekregen (zie bijlage II van de jaarrekening).



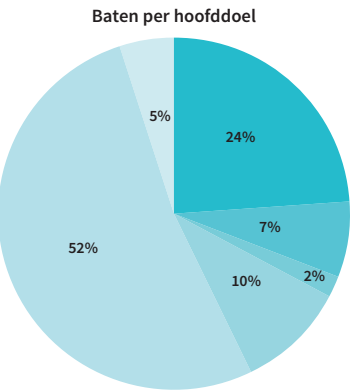
Financiën

40 Het woord valk is al heel oud en betekent roofvogel. De torenvalk nestelt in bomen, molens, torens en nestkasten. Hij jaagt op geringe hoogte boven open terrein en staat met snelslaande vleugels en uitgespreide staart 'stil' in de lucht. Dat wordt bidden genoemd. Foto: Arie van den Hout.

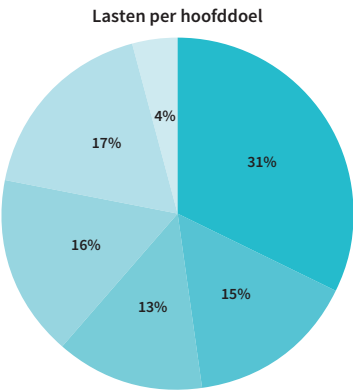
Functionele indeling

Overzicht van lasten en baten per hoofddoel	lasten	baten	saldo
Natuurbeheer	1.336	1.018	-318
Recreatie	651	277	-374
Integrale gebiedsontwikkeling	555	95	-460
Communicatie, voorlichting, educatie en draagvlak	706	410	-296
Bestuur en bestuursondersteuning	906	2.202	1.296
Gebouwen en terreinen derden gebruik	188	219	31
	4.342	4.221	-121

bedragen x € 1.000 (inclusief reserve mutaties)



- Natuurbeheer
- Recreatie
- Integrale gebiedsontwikkeling

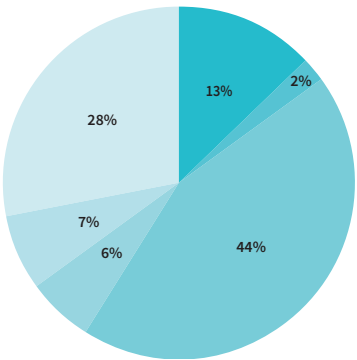


- Communicatie, voorlichting, educatie en draagvlak
- Bestuur en bestuursondersteuning
- Gebouwen en terreinen derden gebruik

Categoriale indeling

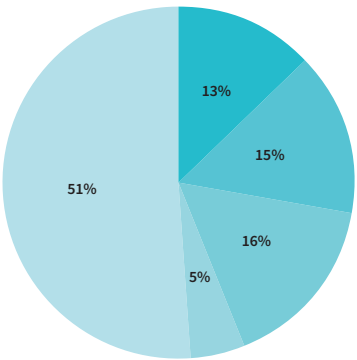
Staat van baten en lasten naar categoriën							
Lasten	jaarrekening 2016	gew.begr. 2016	jaarrekening 2015	Baten	jaarrekening 2016	gew.begr. 2016	jaarrekening 2015
Personeel				Eigen inkomsten			
Lonen en salarissen	1.622	1.734	1.612	Huren en pachten	281	279	286
Overige personeelskosten	160	54	56	Beheer voor derden	48	47	48
Uitzendkrachten/inhuur	120	46	24	Overige eigen inkomsten	205	154	225
subtotaal personeel	1.902	1.833	1.692	subtotaal eigen inkomsten	534	480	558
Bedrijfsvoering				Subsidie en bijdragen derden			
Huisvesting	53	180	82	SNL regeling	476	475	476
Kantoor en automatisering	116	101	110	Overige subsidies	57	56	30
Afschrijving op vaste activa	82	121	74	Steunstichting	84	150	64
subtotaal bedrijfsvoering	251	402	265	subtotaal subsidies en bijdragen	617	681	570
Bestuurskosten							
	321	318	223				
Beheerlasten							
	1.214	1.431	1.020				
Projecten (excl. personeelslasten)				Projecten (incl. personeel)			
	552	p.m.	781		700	291	952
Toevoegingen reserves				Aanwendungen reserves			
	103	74	417		222	457	158
	4.398	3.476	4.398		2.072	1.909	2.237
				Participantenbijdragen			
					2.149	2.149	2.159
Totale lasten	4.342	4.058	4.398	Totale baten	4.221	4.058	4.397
				Nadelig saldo	121		1

bedragen x € 1.000



Lasten naar categorie

- Projecten
- Reserve mutaties
- Personele kosten
- Bedrijfsvoeringskosten
- Bestuurskosten
- Beheerlasten



Baten naar categorie

- Eigen inkomsten
- Subsidies en bijdragen van derden
- Projecten
- Reserve mutaties
- Participanten

Ontwikkeling *Participanten-* *bijdrage*

Het werk van GNR wordt mogelijk gemaakt door een bijdrage van de participanten van het GNR.

Regulier beheer

De participantenbijdrage wordt berekend op grond van de Overeenkomst uit 1992 waarin een vaste verdeelsleutel is opgenomen. Deze luidt als volgt:

- 25 % provincie Noord-Holland
- 10 % gemeente Amsterdam
- 65 % Gooise gemeenten: Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en Naarden

In onderstaande tabel (nummeren) is de ontwikkeling van de participantenbijdragen over de jaren 2007-2016 weergegeven.

Participantenbijdragen inclusief rijwielpadenbijdrage					
Jaar	Uitgangspunt	loon/prijs stijging	Bijdrage beheer	Bezuinigings taakstelling	Bijdrage totaal
2007	€ 1.714.793	€ 62.913	€ 1.777.706		€ 1.777.706
2008	€ 1.777.706	€ 53.551	€ 1.831.257		€ 1.831.257
2009	€ 1.831.257	€ 19.340	€ 1.850.597		€ 1.850.597
2010	€ 1.850.597	€ 33.445	€ 1.884.042		€ 1.884.042
2011	€ 1.884.042	€ 26.322	€ 1.910.364		€ 1.910.364
2012	€ 1.910.364	€ 41.791	€ 1.952.155	-€ 194.955	€ 1.757.200
2013	€ 1.757.200	€ 49.860	€ 1.807.060	€ 69.060	€ 1.876.120
2014	€ 1.876.120	€ 33.240	€ 1.909.360	-€ 66.710	€ 1.842.650
2015	€ 1.909.360	€ 0	€ 1.909.360		€ 1.909.360
extra bijdrage			€ 249.885		€ 249.885 ¹
begroting 2016	€ 1.909.360	€ 34.350	€ 1.943.710		€ 1.943.710
transitiebijdrage			€ 205.017		€ 205.017
jaarrekening 2015	€ 1.909.360	€ 34.350	€ 1.943.710		€ 1.909.360
transitiebijdrage	€ 0	€ 0	€ 205.017		€ 205.017²

¹ Bij de vaststelling van de jaarrekening 2014 is door een aantal participanten een extra bijdrage van € 1,- per inwoner toegezegd. Daarnaast is in de dagelijksebestuur vergadering van 15 oktober 2015 besloten dat de participanten bijdragen in de gemaakte kosten in het kader van het verkennend onderzoek naar mogelijke samenwerkingspartners over de jaren 2014 en 2015. Dit resulteert in een éénmalige extra participantenbijdrage van € 249.885. Dit bedrag is via resultaat bestemming volledig toegevoegd aan de algemene egalisatiereserve.

² In het kader van het transitieproces 2016-2018 is door de Gooise participanten besloten om gedurende die periode, afhankelijk van de ingediende transitiebegroting, een bijdrage van € 1,- per inwonder beschikbaar te stellen. Voor 2016 resulteert dit in een totaal bijdrage van € 205.017.

De participantenbijdrage voor 2016 is op grond van de overeenkomst als volgt verdeeld.

Bijdragen participanten 2015		
Participant	verdeling	Bijdrage
Gooise gemeenten	(65 %)	€ 1.177.560
Gemeente Amsterdam	(10 %)	€ 181.160
Provincie Noord-Holland	(25 %)	€ 452.910
Bijdragen participanten		€ 1.811.630

Bijdragen Gooise gemeenten		
Gemeente	Inwoners per 01-01-15	Bijdrage
Gemeente Blaricum	9.314	€ 53.500
Gemeente Gooise Meren	56.304	€ 323.390
Gemeente Hilversum	87.230	€ 501.020
Gemeente Huizen	41.314	€ 237.300
Gemeente Laren	10.855	€ 62.350
Bijdragen Gooise gemeenten	205.017	€ 1.177.560

Rijwielpaden 't Gooi

Met ingang van 2006 maakt het beheer van de fietspaden in het Gooi van de Rijwielpaden-vereniging Gooi- en Eemland onderdeel uit van de begroting van het Goois Natuurreservaat. De verdeling wordt met een vast bedrag van €7.000 gecorrigeerd ten gunste van de bijdrage voor Hilversum en via voornoemde verdeelsleutels weer verdeeld ten laste van alle partici-panten voor het onderhoud van de rijwielpaden.

Rijwielpaden 't Gooi					
Bijdrage 2016	€ 132.080 verdeling		correctie db GNR	verdeling correctie	bijdrage 2016
Provincie Noord-Holland	40,9 %	€ 54.020		€ 2.860	€ 56.880
Gemeente Blaricum	5,8 %	€ 7.660		€ 410	€ 8.070
Gemeente Gooise Meren	12,0 %	€ 15.850		€ 840	€ 16.690
Gemeente Hilversum	24,6 %	€ 32.490	€ -7.000	€ 1.720	€ 27.210
Gemeente Huizen	11,5 %	€ 15.190		€ 810	€ 16.000
Gemeente Laren	5,2 %	€ 6.870		€ 360	€ 7.230
Totalen	100,0 %	€ 132.080	€ -7.000	€ 7.000	€ 132.080

Extra bijdrage 2016

Extra bijdrage participanten in de kosten van het verkennend samenwerkingsonderzoek.

Bijdragen Gooise gemeenten		
Gemeente	Inwoners per 01-01-15	Toegezegd € 1,- per inw.
Gemeente Blaricum	9.314	€ 9.314
Gemeente Gooise Meren	56.304	€ 56.304
Gemeente Hilversum	87.230	€ 87.230
Gemeente Huizen	41.314	€ 41.314
Gemeente Laren	10.855	€ 10.855
Bijdragen Gooise gemeenten	205.017	€ 205.017

Overzicht totale participantenbijdrage

Recapitulatie totale participantenbijdrage 2016						
Participanten	Bijdrage regulier beheer	Bijdrage beheer rijwielpaden	Transitie bijdrage 2016	Totale bijdrage 2016	Ontvangen voorschot 2016	Nog te ontvangen 2016
Provincie Noord-Holland	€ 452.910	€ 56.880	€ 0	€ 509.790	€ 509.790	€ 0
Gemeente Amsterdam	€ 181.160	€ 0	€ 0	€ 181.160	€ 181.160	€ 0
Gemeente Blaricum	€ 55.18	€ 8.070	€ 9.314	€ 72.564	€ 72.564	€ 0
Gemeente Gooise Meren	€ 296.540	€ 16.690	€ 56.304	€ 369.534	€ 369.534	€ 0
Gemeente Hilversum	€ 516.770	€ 27.210	€ 87.230	€ 631.210	€ 631.210	€ 0
Gemeente Huizen	€ 244.760	€ 16.000	€ 41.314	€ 302.074	€ 302.074	€ 0
Gemeente Laren	€ 64.310	€ 7.230	€ 10.855	€ 82.395	€ 82.395	€ 0
Totalen	€ 1.811.630	€ 132.080	€205.017	€ 2.148.727	€ 2.148.727	€ 0

Mochten de participanten besluiten alsnog een verandering in de verdeelsleutel aan te brengen, dan zal in een geactualiseerde samenwerkingsovereenkomst een nieuwe verdeling worden opgenomen.

De bijdrage voor het beheer van de rijwielpaden wordt dan integraal in de participantenbijdrage verwerkt. Tot dat moment wordt de bijdrage voor het beheer van de rijwielpaden nog afzonderlijk zichtbaar gemaakt.



41 Vossen kunnen een klein beetje klimmen en zitten daarom nooit hoog in de boom. Foto: Arie van den Hout.

